

Een gouden medaille om je nek en een diploma in je hand!

Kwalitatief onderzoek naar de beleidsfactoren en organisatorische aspecten die nodig zijn om als topsporter een duale carrière te realiseren

E.E. de Kok

Den Haag, 28 juni 2017

Een gouden medaille om je nek en een diploma in je hand!

Kwalitatief onderzoek naar de beleidsfactoren en organisatorische aspecten die nodig zijn om als topsporter een duale carrière te realiseren

Universiteit Utrecht

Departement Bestuurs- en Organiseringswetenschappen

Master Sportbeleid en Sportmanagement

Naam: Esli de Kok
Studentnummer: 5719453
E-mail: e.e.dekok@students.uu.nl
Datum: 28 juni 2017
Scriptiebegeleider: drs. M.G. van Slobbe
Tweede beoordelaar: E. Vink
Aantal woorden: 23.811

Voorwoord

Voor u ligt mijn masterscriptie *"Een gouden medaille om je nek en een diploma in je hand!"* ter afsluiting van mijn master Sportbeleid- en Sportmanagement aan de Universiteit Utrecht. Na mijn HBO-bachelor zocht ik nog een uitdaging en deze heb ik zeker gevonden de afgelopen twee jaar. Vol enthousiasme ben ik twee jaar geleden begonnen en met deze zelfde enthousiasme sluit ik het nu af.

Allereerst wil ik mijn stageorganisaties de gemeente Den Haag en NOC*NSF bedanken voor de mogelijkheid die ik heb gekregen om werkervaring op te doen. In mijn eerste jaar heb ik bij de gemeente Den Haag een kijkje in de keuken mogen nemen in de ambtelijke en beleidswereld. Na een jaar heb ik besloten mijn blik te verbreden en heeft NOC*NSF mij deze kans geboden en ben ik bij de afdeling Topsport aan de slag gegaan. In het speciaal wil ik het team van Athlete Services bedanken voor het vertrouwen dat zij in mij hebben gehad. Ik heb hier onwijs veel van geleerd.

Graag wil ik een dankwoord richten aan Michel van Slobbe. Mede door zijn vertrouwen, behulpzaamheid en kritische blik is het mij gelukt deze scriptie te schrijven en verbeteren. Ook wil ik Inge Claringbould bedanken voor haar feedback tijdens de verschillende bijeenkomsten en haar coördinerende rol gedurende de afgelopen twee jaar.

Daarnaast wil ik mijn vrienden bedanken voor het geduld en de afleiding die zij de afgelopen tijd hebben geboden. Ook een speciaal dankwoord voor de Sportbeleid & Sportmanagement klas. Mede door jullie kijk ik met een hele grote glimlach terug op de afgelopen twee jaar.

Tot slot wil ik mijn familie bedanken voor de steun en het vertrouwen dat zij de afgelopen jaren in mij hebben gehad. In het bijzonder wil ik een dankwoord richten aan mijn vader. Hij was er altijd om mee te denken, mijn stukken door te lezen en heeft altijd 100% vertrouwen in mij gehad. Pap, heel erg bedankt voor alles!

Esli de Kok

Den Haag, 28 juni 2017

Samenvatting

In de praktijk blijkt het niet eenvoudig om topsport en onderwijs te combineren. Het sportniveau is de afgelopen jaren enorm gestegen en zal de aankomende jaren verder toenemen. Om dit aan te kunnen en te kunnen excelleren wordt er van de atleten op prestatie- en trainingsniveau steeds meer gevraagd (van Bottenburg, 2009). Echter, er zijn maar enkele topsporters die echt doorbreken naar de top en in staat zijn om zichzelf financieel te onderhouden na de topsportcarrière. Het is daarom van belang dat topsporters naast hun sportcarrière ook investeren in een studie, om op deze manier na de sportcarrière een succesvolle maatschappelijke carrière te kunnen ontwikkelen.

Het doel van dit onderzoek is te achterhalen welke beleids(f)actoren en organisatorische aspecten relevant zijn om als topsporter een duale carrière te realiseren en daarmee antwoord te geven op de volgende onderzoeksvraag: *"Welke beleidsfactoren en organisatorische aspecten zijn bepalend voor de duale carrière van een topsporter in Nederland?"* In dit onderzoek is een duale carrière gedefinieerd als de combinatie topsport en hoger onderwijs (MBO, HBO en WO).

Om een antwoord te geven op de onderzoeksvraag zijn semigestructureerde interviews gehouden met beleidsmedewerkers bij NOC*NSF en duale carrière begeleiders bij sportorganisaties en onderwijsinstellingen. Vervolgens is een focusgroep met topsporters georganiseerd.

Het onderzoek leidt tot drie resultaten. In de eerste plaats blijkt dat er tussen sportorganisaties en onderwijsinstellingen een verschil bestaat in het gedachtegoed over de duale carrière van een topsporter. In de tweede plaats komt uit de resultaten naar voren dat de sportbonden te weinig aandacht besteden aan de duale carrière, zowel in hun beleid als op organisatorisch niveau. In de praktijk leidt dit tot belemmeringen voor de topsporter om een duale carrière succesvol te volbrengen. In de derde plaats leiden de resultaten tot het inzicht dat het belangrijk is dat er 'een verbinder' is die velden topsport en onderwijs dichterbij elkaar laat komen en een stabiel netwerk kan creëren waar een topsporter zich comfortabel in kan bewegen.

Deze studie leidt daarom tot drie aanbevelingen. Ten eerste dienen sportbonden expliciet aandacht te besteden aan de duale carrière in hun beleid, met name in de uitvoering hiervan door bondscoaches. Ten tweede is het aanbevolen dat NOC*NSF, door middel van het aanstellen van 'een verbinder', een actieve rol gaat spelen in de verbinding van hoger onderwijs en topsport en het verschil in gedachtegoed tussen beide velden gaat verkleinen. Ten derde wordt aanbevolen vervolgonderzoek te doen naar het perspectief van sportbonden en bondscoaches, over de relevante beleids(f)actoren en organisatorische aspecten om een duale carrière te faciliteren.

Inhoud

Voorwoord.....	3
Samenvatting.....	4
1. Inleiding.....	7
1.1 Aanleiding.....	7
1.2 Relevantie	8
1.2.1 Maatschappelijke relevantie.....	8
1.2.2 Wetenschappelijke relevantie.....	8
1.3 Doelstelling	9
1.4 Vraagstelling.....	9
1.5 Kernbegrippen.....	9
1.6 Leeswijzer.....	10
2. Theoretisch kader	11
2.1 Actor Network Theory	11
2.2 Duale carrière vanuit het perspectief van Bourdieu	12
2.3 Duale carrière van een topsporter	14
2.4 Ontwikkelingen en ontstaan van beleid	15
3. Methodologie.....	17
3.1 Onderzoeksmethode.....	17
3.2 Onderzoeksinstrumenten.....	17
3.2.1 Observatie	17
3.2.2 Semigestructureerde interviews	17
3.2.3 Focusgroep	18
3.3 Geïnterviewden.....	18
3.4 Data analyse	18
3.5 Validiteit en betrouwbaarheid.....	19
4. Resultaten	20
4.1 Beleids- en organisatorische context van een duale carrière	20
4.1.1 Beleid in het onderwijs en sport.....	20
4.1.2 De organisatie rondom topsport en onderwijs.....	22
4.1.3 CTO, NTC en RTO	23
4.1.4 Organisatorische aspecten topsport en onderwijs	23
4.2 Definities van 'Duale carrière van een topsporter'	24
4.3 Het beleid rondom de duale carrière van een topsporter	26
4.3.1 Uitgangspunten en redenen voor beleid rondom de duale carrière.....	26
4.3.2 De 'verbinders'	30

4.4	Organisatie rondom de duale carrière.....	32
4.4.1	Infrastructuur.....	32
4.4.2	Faciliteiten	35
4.4.3	Competenties van een topsporter.....	37
4.5	Samenvatting resultaten.....	39
5.	Analyse.....	41
5.1	Definitie duale carrière	41
5.2	Belangrijkste beleids- en organisatorische aspecten voor een duale carrière.....	42
5.3	Beperkende en verruimende actanten voor de duale carrière van een topsporter.....	46
6.	Conclusie.....	48
6.1	Deelvraag 1	48
6.2	Deelvraag 2.....	48
6.3	Deelvraag 3	49
6.4	Deelvraag 4.....	49
6.5	Hoofdvraag	50
7.	Discussie en aanbevelingen.....	51
7.1	Discussie.....	51
7.2	Aanbevelingen	52
8.	Literatuurlijst	53
	Bijlagen.....	57
	Bijlage 1 Topiclijst semigestructureerde interviews	57
	Bijlage 2 Topiclijst focusgroep en interviews topsporters	59
	Bijlage 3 Overzicht geïnterviewden en focusgroep.....	60
	Overzicht geïnterviewden begeleiders en beleidsmedewerkers	60
	Overzicht focusgroep.....	60
	Overzicht geïnterviewden topsporters.....	60
	Bijlage 4 Codeboom	61

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

In 2014 is 'De hokjesman' langs geweest op Sportcentrum Papendal. In deze documentaire laat programmamaker Michael Schaap zien hoe het leven op Papendal er voor een topsporter uitziet. Dit doet hij door met verschillende atleten, coaches en andere betrokkenen te spreken. Wielrenner Randy is een goed voorbeeld van een talent dat moeite heeft om zijn sport te combineren met zijn studie. Op het moment van de documentaire woont hij twee jaar op Papendal. Hij wil zijn topsportcarrière combineren met een studie en wil op beide vlakken excelleren. Aan het eind van de documentaire blijkt echter dat hem dit niet lukt. Randy wordt naar huis gestuurd door zijn coach, omdat hij op constante basis niet voldoet aan de gestelde topsportprestaties. In dit voorbeeld valt mij op dat de coach geen rekening houdt met de academische verplichtingen van zijn atleet, aangezien Randy wordt afgerekend op zijn teleurstellende sportprestaties.

Het voorbeeld van Randy geeft weer dat het in praktijk niet eenvoudig is om topsport en onderwijs te combineren. Het sportniveau is de afgelopen jaren enorm gestegen en zal de aankomende jaren verder toenemen. Om dit aan te kunnen en te kunnen excelleren wordt er van de atleten op prestatie- en trainingsniveau steeds meer gevraagd. Echter, er zijn maar enkele topsporters die echt doorbreken naar de top en in staat zijn om zichzelf financieel te onderhouden na de topsportcarrière (van Bottenburg, 2009). Het is daarom van belang dat topsporters naast hun sportcarrière ook investeren in een studie, om op deze manier zichzelf ook na de sportcarrière te kunnen redden. Daarnaast blijkt uit onderzoek van Jonker, Elferink-Gemser & Visscher (2009) dat de combinatie topsport en onderwijs een positief effect kan hebben op beide vlakken. Het blijkt dat atleten met een duale carrière betere studieresultaten behalen dan hun medestudenten die niet aan topsport doen. Uit het artikel van Dawn Aquilina (2013) komt naar voren dat een atleet op topsportniveau gemiddeld 20 tot 30 trainingsuren heeft en daarnaast ook nog 30 studie-uren. Dit komt neer op een werkweek van ongeveer 50 tot 60 uur. Dit vraagt timemanagementvaardigheden, commitment en het nemen van verantwoordelijkheid. Naast het commitment van de atleet is het ook van belang dat het organisatorisch en beleidsmatig mogelijk gemaakt wordt voor een topsporter om een duale carrière te beoefenen. Uit de verschillende onderzoeken en uit de praktijk blijkt dat de verantwoordelijkheid bij de atleet wordt gelaten. Dat ook NOC*NSF het belang van dit probleem erkent en wil hierin faciliteren, blijkt uit onderstaand tekstfragment, afkomstig uit de Sportagenda 2017+ (2016, p.18):

Programma's en adequate begeleiding voor topsporters, die niet alleen het sportieve prestatieniveau verbeteren, maar ook alle andere factoren die bijdragen aan een langere succesvolle loopbaan (duale carrière).

Door het aanbieden van flexibel onderwijs en een goede samenwerking tussen onderwijsinstellingen en sportorganisaties, Centra voor Topsport en Onderwijs (CTO), Nationale Topsport Centra (NTC), Regionale Topsport Organisaties (RTO) en sportbonden, moet het mogelijk zijn een duale carrière te realiseren. Onder andere het voorbeeld van Randy in 'De Hokjesman' geeft aan dat dit nog niet voor iedereen mogelijk is.

De afgelopen jaren is veel onderzoek gedaan naar de uitdagingen die een atleet tegenkomt tijdens de duale carrière. Een voorbeeld hiervan is de Europese studie: 'Gold in Education and Elite Sport' (GEES). In deze studie (2014-2016) is gekeken naar de mate waarin bepaalde competenties van belang zijn voor een succesvolle duale carrière en in hoeverre atleten en begeleiders deze competenties bezitten. Uit dit onderzoek kwam naar voren dat atleten zich moeten ontwikkelen op zelfvertrouwen, stress en efficiëntie. Begeleiders moeten atleten zelfbewust maken, autonomie stimuleren en planningsvaardigheden verbeteren.

Het GEES-onderzoek heeft bijgedragen aan kwalitatief inzicht in de competenties die zowel atleten als begeleiders moeten ontwikkelen om een duale carrière mogelijk te maken. Om hieraan bij te dragen zijn instrumenten ontwikkeld die ondersteuning bieden aan begeleiders voor het ontwikkelen van deze competenties bij topsporters. Uit de conclusies en aanbevelingen van het GEES-onderzoek komt naar voren dat kennis ontbreekt over welke instrumenten toepasbaar zijn in Nederland en hoe organisaties deze instrumenten kunnen implementeren. Het is daarom nodig onderzoek te doen naar de bepalende beleidsfactoren en organisatorische aspecten voor een topsporter om een duale carrière te realiseren. Door het ontbreken van deze kennis wordt er nu niet op een eenduidige wijze gewerkt door onderwijsinstellingen en sportorganisaties (CTO, NTC, RTO en sportbonden) en is er verschil in de mate waarin topsporters wel of geen duale carrière kunnen nastreven. Door dit verschil in werkwijze kunnen begeleiders niet de juiste begeleiding bieden en is het voor topsporters in de praktijk vaak niet haalbaar een duale carrière te hebben. Uiteindelijk heeft dit een negatieve invloed op de Nederlandse topsportprestaties, omdat topsporters steeds moeten kiezen tussen topsport en onderwijs.

1.2 Relevantie

Deze paragraaf gaat in op de maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie van dit onderzoek.

1.2.1 Maatschappelijke relevantie

In de voortgangsbrief sport heeft de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), Edith Schippers, in november 2016 bekend gemaakt dat de regering vanaf 2017 jaarlijks extra budget van maximaal € 600.000 beschikbaar stelt. Dit budget stelt de minister beschikbaar, omdat in de praktijk blijkt dat het voor topsporters een knelpunt is om hun sportcarrière te combineren met een loopbaanplanning. Het is de bedoeling dat de extra inzet zich richt op zowel ondersteuning tijdens als na afloop van de topsportcarrière. Tijdens de topsportcarrière wordt ingezet op de volgende punten, blijkt uit de voortgangsbrief sport (2016, p. 2-3):

- Aanbieden van workshops gericht op een leven na de sport en meeloopdagen, werkervaringsplaatsen en topsportvriendelijke stages;
- Loopbaanbegeleiding op maat binnen Centra voor Topsport en Onderwijs (CTO);
- Vergroten van kennis en vaardigheid voor coaches, technisch directeuren en betrokken begeleiders;
- In samenwerking met NOC*NSF, hogescholen, universiteiten, ministerie van OCW en ministerie van VWS wordt bezien hoe de combinatie topsport en het volgen van hoger onderwijs versterkt kan worden.

Deze extra inzet door VWS laat het belang zien van de combinatie topsport, studie en uiteindelijk de transitie naar een nieuwe carrière. Dit onderzoek is van belang voor het versterken van de combinatie topsport en studie. Het onderzoek geeft namelijk inzicht in de beleidsfactoren en organisatorische aspecten die bepalend zijn voor een succesvolle duale carrière. De inzichten geven input voor het versterken van de samenwerking tussen de verschillende betrokkenen en levert een bijdrage aan het versterken van de combinatie van het beoefenen van topsport en het volgen van hoger onderwijs (duale carrière).

1.2.2 Wetenschappelijke relevantie

De afgelopen jaren is wetenschappelijk onderzoek gedaan naar de competenties en factoren die bijdragen aan het mogelijk maken van een duale carrière. Een recent voorbeeld hiervan is het eerder genoemde GEES-onderzoek. Het GEES-onderzoek heeft inzichtelijk gemaakt welke competenties van belang zijn voor een duale carrière en zijn er instrumenten ontwikkeld die door begeleiders ingezet kunnen worden. In 2015 is een Europees onderzoek afgerond naar de vereiste faciliteiten om een duale carrière op nationaal niveau mogelijk te maken.

Vanuit de verkregen inzichten is een quality framework ontwikkeld dat kan helpen bij het ontwikkelen van deze faciliteiten. De onderzoekers bevelen vervolgonderzoek aan, specifiek gericht op de faciliteiten die aangeboden worden aan atleten en de organisatie hier omheen (Research Report Dual Career, 2015). Volgens de auteurs kan dit bijdragen aan effectief beleid op het gebied van een duale carrière. Bovenstaande geeft aan dat specifieke kennis ontbreekt op het gebied van beleid en organisatie rondom de duale carrière van een topsporter. Meer wetenschappelijk onderzoek naar bepalende beleidsfactoren en actoren en organisatorische aspecten vult deze kennis. Daardoor draagt het bij aan de verdieping en verbreding van kennis op dit gebied.

1.3 Doelstelling

Uit bovenstaande blijkt dat het combineren van topsport en onderwijs in de praktijk lastig is en dat er nog te weinig wetenschappelijke kennis is over het beleid en de organisatie van een duale carrière. Naar aanleiding hiervan beoogt dit onderzoek inzicht te geven in de beleidsfactoren en organisatorische aspecten die nodig zijn om een duale carrière voor elke topsporter te kunnen faciliteren.

1.4 Vraagstelling

NOC*NSF heeft behoefte aan inzicht in de beleids- en organisatorische aspecten rondom de duale carrière. Dit blijkt uit gesprekken met medewerkers als vervolg op het GEES-onderzoek. In overleg met de projectleider duale carrière is voor dit onderzoek als hoofdvraag geformuleerd:

Welke beleidsfactoren en organisatorische aspecten zijn bepalend voor de duale carrière van een topsporter in Nederland?

Voor de beantwoording van de hoofdvraag zijn vier deelvragen geformuleerd:

1. Wat kunnen we onder beleids(f)actoren en organisatorische aspecten verstaan en hoe verhouden deze zich tot het handelen van de topsporter volgens de Actor Network Theory?
2. Wat leert het GEES onderzoek (2016) ons over welke organisatorische aspecten bepalend zijn voor topsporters om een duale carrière na te streven?
3. Welke beleidsfactoren worden als relevant ervaren door duale carrière begeleiders en beleidsmedewerkers om topsporters te begeleiden in hun duale carrière?
4. Welke organisatorische aspecten worden als relevant ervaren door duale carrière begeleiders, beleidsmedewerkers en topsporters om een duale carrière te faciliteren?

1.5 Kernbegrippen

Deze paragraaf beschrijft de belangrijkste begrippen van dit onderzoek, zodat tijdens het onderzoek een eenduidige betekenis aan deze begrippen wordt gegeven. Allereerst staat de topsporter centraal. Het statusreglement topsporter (2017, p.2) definieert de topsporter als volgt: de individuele topsporter die, al dan niet via een vereniging, lid is van de Bond dan wel een aansluitingsovereenkomst met die Bond heeft en die een Erkende Topsportdiscipline beoefent. Dit sluit echter niet aan op de definitie binnen dit onderzoek. In dit onderzoek wordt met het concept topsporter verwezen naar zowel iemand met een NOC*NSF status (A-, Selectie- of HP-status) als iemand zonder deze status maar met een IT-, NT-, Talenten- of Beloftenstatus.

Het tweede concept dat centraal staat in dit onderzoek is het begrip 'duale carrière'. Het concept duale carrière heeft betrekking op het combineren van topsport met studie of werkervaring (NOC*NSF, 2015). In dit onderzoek ligt de focus op de combinatie van topsport met hoger onderwijs. Met hoger onderwijs wordt in deze studie bedoeld: middelbaar beroepsonderwijs (MBO), hoger beroepsonderwijs (HBO) en wetenschappelijk onderwijs (WO) bedoeld.

Daarnaast wordt er in dit onderzoek gesproken over sportorganisaties. Hiermee worden NOC*NSF, CTO, NTC en sportbonden bedoeld. Deze organisaties zijn onderdeel van de 'topsportinfrastructuur'. Hieronder wordt het netwerk van voorzieningen verstaan, waarbij gedacht kan worden aan verenigingen, trainings- en wedstrijdaccommodaties, scholen, (para)medische voorzieningen, woonruimtes, enzovoorts. Gezamenlijk vormen die de randvoorwaarden voor opleidingsprogramma's (NOC*NSF, 2006).

Tot slot staan in de hoofdvraag de concepten 'beleidsfactoren' en 'organisatorische aspecten' centraal. In het licht van de Actor Network Theory (ANT) worden deze concepten gezien als actanten van het netwerk 'duale carrière'. Actanten zijn, volgens Bruno Latour (2005) zowel mensen als niet-mensen. In deze studie vormt ANT de theoretische lens.

1.6 Leeswijzer

Hoofdstuk 1 bevat de aanleiding, relevantie, hoofd- en deelvragen van dit onderzoek. Hoofdstuk 2 behandelt de relevante literatuur en schetst een theoretisch kader. Allereerst wordt het onderzoeksperspectief en analysekader gepresenteerd. Vervolgens wordt de ontwikkeling op beleids- en organisatorisch niveau rondom de duale carrière beschreven. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van verschillende beleidsdocumenten. Hoofdstuk 3 gaat in op de methodologie, waarin de gebruikte onderzoeksmethoden worden toegelicht. Hoofdstuk 4 geeft de presentatie weer van de resultaten op basis van drie thema's: de duale carrière, het beleid rondom de duale carrière en de organisatorische aspecten voor een duale carrière. Hoofdstuk 5 bevat de analyse van deze resultaten op basis van het gekozen onderzoeksperspectief en relevante literatuur. Vervolgens bevat hoofdstuk 6 de conclusie van dit onderzoek. In hoofdstuk 7 staan de discussie en aanbevelingen.

2. Theoretisch kader

Dit hoofdstuk bevat het conceptuele en theoretische kader voor dit onderzoek. In het onderzoek ligt de focus op drie centrale concepten: beleidsfactoren, organisatorische aspecten en duale carrière. Het theoretisch kader richt zich daarom op het operationaliseren van deze concepten en het aantonen van de onderliggende relaties. Voor de operationalisering wordt gebruik gemaakt van de Actor Network Theory (ANT) en de veldentheorie. Allereerst wordt ANT uiteengezet, vervolgens de veldentheorie en de duale carrière van een topsporter. Het hoofdstuk sluit af met een uiteenzetting over beleids- en organisatorische ontwikkelingen.

2.1 Actor Network Theory

Bruno Latour, Michel Callon en John Law hebben de ANT ontwikkeld. Deze theorie verzet zich tegen de traditionele sociologie waarin de wetenschap het 'sociale' wil verklaren door het sociale zelf als verklaring te nemen. Volgens Latour is *'the social'* niet een onderdeel van de werkelijkheid maar moet de sociologie zich bezighouden met het oorspronkelijke doel: het traceren van alle verbindingen tussen mensen en dingen. Al deze verbindingen samen vormen *'the social'* (Latour, 2005). Hierbij staat centraal dat mensen (actoren) en niet-mensen (actanten) niet los van elkaar gezien kunnen worden, maar verknoopt zijn binnen netwerken en relaties. Vanuit die netwerken en relaties zijn ze wat ze zijn en doen ze wat ze doen (Verbeek, P., 2000). Het doel van de ANT is te begrijpen hoe deze relaties samen komen en een netwerk vormen. Deze netwerken produceren kennis, identiteit, routines, gedrag, beleid, innovaties en hervormingen (Fenwick en Edwards, 2011). Het centrale thema binnen de ANT is de *'generalized symmetry'*, wat betekent dat er geen verschil is tussen menselijke en niet-menselijke actoren, zoals voorwerpen, dieren en immateriële dingen. Aangezien zowel mensen en niet-mensen dit gelijkwaardige vermogen hebben worden ze in de theorie actanten genoemd. Akrich & Latour (2008, p. 259) omschrijven 'actant' als *"whatever acts or shifts actions"*.

Deze actanten hebben het vermogen invloed op elkaar uit te oefenen en samen een groter geheel te vormen. Dit vermogen komt door de toekenning van 'agency'. Door deze agency hebben de actanten het vermogen om de wereld om zich heen te (doen) veranderen en kunnen ze interacteren of invloed uitoefenen. Het verschil in het handelingsvermogen is dat mensen (actoren) het vermogen hebben om dingen in hun netwerk op te nemen terwijl dingen alleen handelingsvermogen binnen een netwerk hebben. Een voorbeeld hiervan is dat zonder beleid, sportorganisaties, onderwijsinstellingen en topsporters geen duale carrière mogelijk is. Een medewerker van een onderwijsinstelling is in staat om uitvoer te geven aan het beleid, het beleid, als ding, kan dit niet. Volgens Law (1992) is interactie alles wat er bestaat. En zonder blijvende interacties bestaat er niets. Nieuwe concepten en visies beginnen bij interacties, doordat woorden en taal een werkelijkheid construeren. Als een netwerk, door middel van interacties, stabiliseert in een stabiel netwerk en interactiepatronen, dan betekent dat, dat er een bepaald thema, concept of theorie centraal staat. Dit noemt Latour het 'quasi-object', omdat het in de interacties steeds van vorm verandert (Latour, 1991). Het quasi-object van de duale carrière is de combinatie van onderwijs en topsport, waarbij deze twee losstaande werelden aan elkaar worden gerelateerd. De ANT gaat er vanuit dat een duale carrière pas iets is als er sprake is van een omvangrijk en stabiel actornetwerk. Door middel van translatie conformeert een actant zich aan de netwerkbelangen en het quasi-object van het netwerk. Mensen worden gevangen in een netwerk omdat zij overtuigd raken dat hun eigenbelang het beste gediend is in dit netwerk. Een niet-menselijk object wordt ingevangen doordat binnen het netwerk de relevantie van een bepaald verschijnsel of wetmatigheid van het quasi-object wordt aangetoond. Door middel van die translatie verandert een actant steeds van vorm. Als een nieuwe actant in een bestaand netwerk wil treden moet zowel de nieuwe actant als het bestaande netwerk veranderen. Een voorbeeld hiervan is de manier waarop beleid via verschillende wegen terecht komt bij medewerkers die hier dagelijks uitvoering aan geven. Bij elke stap die het beleid op deze manier ondergaat voordat het in de praktijk neerslaat, vindt translatie plaats: het beleid wordt telkens een beetje

“verplaatst en veranderd” (Callon, 1986). In het kader van dit onderzoek wordt het beleid over de duale carrière, in de Sportagenda 2017+, anders geplaatst of vertaald op regionaal niveau. Dit ziet Law (1992) als het proces van translatie. Het is echter geen proces van een logische opeenvolging van oorzaak-gevolg relaties en het kan niet door één persoon in gang gezet worden. Om deze redenen is het volgens de ANT belangrijk te onderzoeken welke actanten op welke manier de translatie faciliteren of bemoeilijken binnen het netwerk (Latour, 2005). Translatie vereist dus een actief proces waarin beide netwerken verbindingen aangaan. De mate waarin deze netwerken convergeren c.q. divergeren heeft invloed op de stabiliteit van het netwerk (Stalder & Clement, 1997). De inhoud van convergentie of divergentie is per situatie verschillend. Uit de situatie van wielrenner Randy, die in de inleiding is beschreven, komt naar voren dat de netwerken hoger onderwijs en topsport nog niet voldoende met elkaar convergeren om een stabiel netwerk te creëren, zodat het mogelijk is een duale carrière te hebben als topsporter.

Wanneer een actornetwerk succesvol is, ontstaat er een ‘black box’ (Latour, 1987; Cressman, 2009; Whittle & Spicer, 2008). Er is dan sprake van een gestabiliseerde verzameling translaties, waarbij controversen en meningsverschillen zijn verdwenen en het quasi-object en de opvattingen over het netwerk zelf niet meer ter discussie staan. Voor black boxes geldt vrijwel nooit ‘eens goed, altijd goed’. Telkens zullen er zich andere actornetwerken ontwikkelen die pogingen ondernemen tot ‘counter enrolments’ (Whittle et al., 2008).

De ANT levert concepten en een methodologie waarmee geanalyseerd kan worden hoe een actornetwerk en een bepaald concept zich ontwikkelt en stabiel wordt. In de volgende paragraaf wordt op basis van de veldentheorie (Pierre Bourdieu) ingegaan op de duale carrière.

2.2 Duale carrière vanuit het perspectief van Bourdieu

De duale carrière van een topsporter focust zich in dit onderzoek op de combinatie van topsport en hoger onderwijs (MBO, HBO en WO). Zoals in de inleiding beschreven blijkt, ondanks de vele structurele en organisatorische regelingen, deze combinatie lastig. Daarnaast blijkt uit Australisch onderzoek dat slechts een op de drie junioratleten het topsportniveau behaalt (Gulbin, J. P., Oldenzel, K. E., Weissensteiner, J. R., & Gagné, F., 2010). Onderzoek van Van Bottenburg (2009) wijst uit dat er ook maar enkele topsporters zijn die zichzelf financieel redden na de topsportcarrière. Het is daarom van belang dat topsporters naast hun sportcarrière ook investeren in een studie om op deze manier zich ook na de sportcarrière te kunnen redden. Daarnaast blijkt uit onderzoek van Jonker et al. (2009) dat de combinatie topsport en onderwijs een positief effect kan hebben op beide vlakken. Het blijkt dat atleten met een duale carrière betere studieresultaten behalen dan hun medestudenten die niet aan topsport doen. Door de intensieve trainingsuren, ongeveer 20-30 uur per week, en de studie-uren, ook ongeveer 20-30 uur per week, is het in de praktijk vaak niet haalbaar om beide te combineren (Aquilina, 2013).

Socioloog Pierre Bourdieu conceptualiseert de maatschappij of de sociale omgeving waarbinnen actoren handelen als een geheel van overlappende, relatief autonome velden. In dit onderzoek kunnen het hoger onderwijs en de topsport als twee velden gezien worden. Elk veld is een geheel van relaties met zijn specifieke structuur en doelstellingen, die niet zomaar transporteerbaar zijn naar een ander veld (Bork, G. J., Delabastita, D., Gorp, H. V., Verkrujse, P. J., & Vis, G. J., 2012). Binnen het veld overheersen patronen die het gedrag en handelen van de spelers in het veld grotendeels bepalen. Deze patronen komen voort uit een bepaalde structuur van machtsrelaties en posities die spelers in nemen. Hierbij gaat het over welke speler(s) domineren. De groep die domineert kan druk uitoefenen op de anderen en de regels van het veld bepalen. De dominante groep bepaalt wat belangrijk is en op welke manier dingen aangepakt worden (Bourdieu, 2005). Binnen het veld kunnen verschillende subvelden bestaan die weer relatief autonoom naast elkaar kunnen bestaan. Die subvelden kunnen elk ook verschillende waarden nastreven. De doelstellingen en werkwijzen van de verschillende subvelden kunnen onderling weer

bekritiseerd worden (Bourdieu & Wacquant, 1992). In het kader van dit onderzoek staat de duale carrière centraal en worden het onderwijs en de sport als subvelden gezien.

Binnen elk (sub)veld wordt een strijd gestreden om kapitaal te verkrijgen. Hierbij gaat het om de strijd van het verkrijgen van monopolie op het kapitaal dat in dat veld de grootste waarde heeft. De macht die uitgeoefend kan worden hangt af van de hoeveelheid kapitaal wat iemand bezit en de waarde die binnen het veld aan die vorm van kapitaal gehangen wordt (Emirbayer & Johnson, 2008). Wanneer het gaat over verschillende velden, gaat het over welk veld het belangrijkste is en zal domineren (Pels, 1989). Kapitaal kan in vier verschillende gedaanten optreden. Economisch kapitaal heeft betrekking op inkomsten en vermogen en is onmiddellijk in geld omzetbaar. Cultureel kapitaal zegt iets over de kennis en vaardigheden die een persoon zich toegeëigend heeft en kan worden geïnstitutionaliseerd in de vorm van onderwijskwalificaties. Sociaal kapitaal bestaat uit verschillende connecties die mensen hebben met elkaar en de hulpbronnen die dit netwerk van bekendheid en relaties voortbrengt. Het komt voort uit het lidmaatschap van een bepaalde groep. Het volume van sociaal kapitaal hangt dus af van de grootte van het netwerk dat effectief gemobiliseerd kan worden en de hoeveelheid kapitaal die de individuen in dat netwerk bezitten. Tenslotte is er symbolisch kapitaal, ook wel prestige, reputatie of roem genoemd. Symbolisch kapitaal zegt iets over hoe de andere vormen van kapitaal als legitiem onderkend en erkend worden (Bourdieu, 1985). Deze vormen van kapitaal geven aan dat binnen de sociale wereld verschillende belangen onderscheiden kunnen worden en dat deze belangen van verschillende waarde kunnen zijn, afhankelijk van het veld waarin het zich bevindt. In dit onderzoek is het relevant om te kijken welke vormen van kapitaal domineren in de duale carrière en subvelden. Op deze manier wordt inzichtelijk welke verschillende belangen al dan niet onderscheiden kunnen worden.

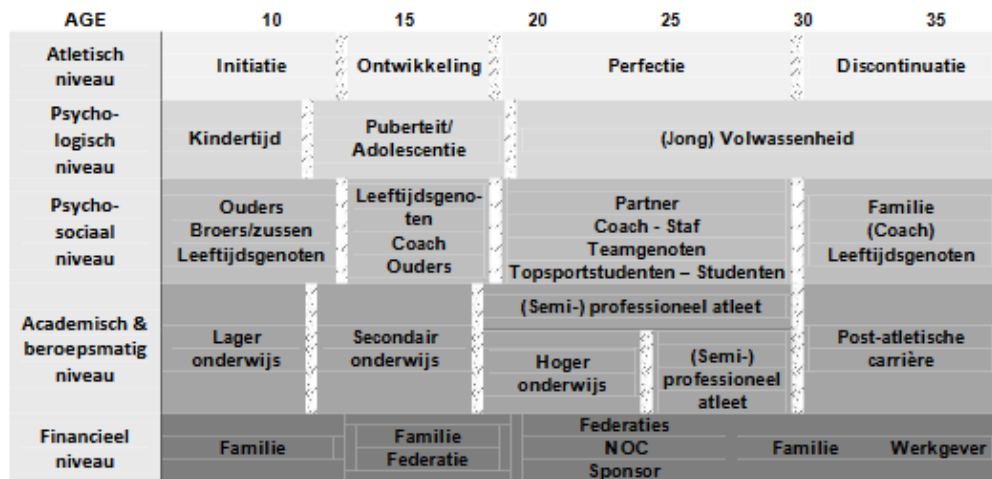
Op basis van een habitus geeft een individu of groep uitvoer aan zijn of haar handelen, gedragingen en uitingen. De habitus refereert naar hoe wij de wereld begrijpen, gebaseerd op (on)bewuste ideologieën, normen en waarden die zijn ontwikkeld in een bepaalde sociale omgeving (P. Bourdieu, in Calhoun 2012). Iedereen heeft een individuele habitus, die uniek is en bepaald is door zijn of haar eigen levensloop. Daarnaast bestaat er ook een groepshabitus, die refereert aan een groep mensen die op dezelfde manier handelen, observeren en denken. Door de manier waarop een persoon de wereld begrijpt vormt hij of zij een perspectief op zijn of haar eigen positie in de samenleving met daarbij horende gedragingen en denkwijze (P. Bourdieu, in Claringbould & Adriaanse 2015). Als iemand een veld betreedt, handelt degene niet alleen op basis van de regels die er zijn, maar ook op basis van de habitus. De habitus bepaalt de manier waarop iemand in het leven staat, hoe iemand dingen waarneemt en waardeert en op basis waarvan iemand handelt (Hallett, 2003). In dit onderzoek zijn verschillende actanten betrokken die verschillende beroepen uitoefenen en in verschillende organisaties werken. Door deze verschillen zijn zij op een andere manier gesocialiseerd. Om bepaalde zienswijzen van de actoren te begrijpen, is bewustwording van het concept habitus relevant.

Bovenstaande theorie van Bourdieu is een goede aanvulling op de ANT. Deze theorie maakt inzichtelijk welke processen er binnen de velden afspelen, waarom mensen zich op een bepaalde manier gedragen en welke verschillende machtsverhoudingen er zijn. Aanvullend geeft de ANT inzicht in de verschillende relaties, netwerken en het niet bestaan van onderscheid tussen mensen en niet-mensen. Daarnaast stelt Bourdieu dat de velden afgebakend en autonome ruimtes zijn, terwijl de ANT deze afbakening juist wegneemt om hierdoor het grotere verband te zien.

De volgende paragraaf gaat in op de betekenis van een duale carrière van de topsporter.

2.3 Duale carrière van een topsporter

Zoals in paragraaf 2.2. is geschetst bestaat een duale carrière van een topsporter in dit onderzoek uit het combineren van topsport en hoger onderwijs. Een topsporter beweegt zich in twee subvelden, namelijk onderwijs en topsporter. Beide subvelden kennen hun eigen structuur, doelstellingen, autonomie en logica. De topsporter moet deze subvelden zien te verbinden.

Figuur 1 Holistisch Atletisch Carrière model

Volgens Wylleman en Lavalée (2004) maakt een sporter in zijn topsportcarrière verschillende transitie door. Een transitie is "een gebeurtenis of het uitblijven van een gebeurtenis, wat resulteert in een verandering in assumpties over zichzelf en de wereld, en vereist dus een overeenkomstige verandering in iemand zijn gedrag en relaties" (Schlossberg, 1981; p. 5). Stambulova (2003) spitst deze definitie als volgt toe op de sport "voorspelbare overgangsfasen tussen aangrenzende fasen van de sportcarrière of minder voorspelbare overgangsfasen veroorzaakt door bepaalde situaties in atleten hun carrière of hun leven" (p. 98) Het Holistisch Atletisch Carrière model (Wylleman, Reints & De Knop, 2013) brengt deze transitie in kaart, zie Figuur 1.

Zoals in Figuur 1 te zien is krijgen topsporters naast de transitie op atletisch niveau ook te maken met transitie op psychologisch, psychosociaal, academisch, beroepsmatig en financieel niveau. Wylleman et al. (2013) willen met dit model aangeven dat de ene transitie niet los te zien is van de andere en dat ook verschillende actoren invloed hebben op een topsporter. Dit onderzoek focust zich op het academische en beroepsmatige niveau waarin de topsporter topsport met hoger onderwijs combineert. In het model is dit gesitueerd als (semi-) professioneel atleet en hoger onderwijs. Tijdens deze transitie hebben atleten verschillende carrière-opties: ze kunnen stoppen met studeren en zich volledig op hun topsportcarrière richten of hun topsportcarrière combineren met een studie. De meeste atleten kiezen, vanwege het belang dat de maatschappij hecht aan een diploma, voor het combineren van topsport met hoger onderwijs. Daarnaast biedt een topsportcarrière geen financiële zekerheid en stabiliteit en dat maakt een diploma noodzakelijk (Wylleman, P., De Knop, P., Anseeuw, L., De Clercq, D., Bouckaert, J., Bassez, P. & Lambeir, G., 2001). De topsporters worden tijdens de studie geconfronteerd met een aantal uitdagingen, zoals een studieplanning, aanpassen aan een nieuwe sociale omgeving en omgaan met keuzevrijheid om lessen wel of niet bij te wonen (De Knop, Wylleman, Van Hoecke, & Bollaert, 1999). Om deze uitdagingen aan te kunnen is het belangrijk dat de topsporter een aantal competenties beheerst. Zoals in de inleiding aangegeven, heeft er een Europees onderzoek plaatsgevonden, GEES, om te onderzoeken welke competenties van belang zijn. Uit de nog te publiceren Nederlandse resultaten komt naar voren dat atleten *toewijding om succesvol te zijn in je sport én studie* het belangrijkste vinden voor een succesvolle duale carrière.

Daarnaast geven zij aan dat ze zich nog het meest kunnen ontwikkelen in competenties met betrekking tot zelfregulatie, zoals assertief zijn. Uit de 4-meting van het Topsportklimaat (2015-2016) blijkt een score van 6,3 voor begeleiding van talenten op het hoger onderwijs. Van de topsporters geeft 70% aan geen schriftelijke overeenkomst te hebben met de onderwijsinstelling over de afstemming topsport en onderwijs. Daarnaast geeft 30% van de topsporters aan dat ze niet weten wie de contactpersoon is bij knelpunten in de ondersteuning.

Uit deze cijfers blijkt dat er ruimte is voor verbetering op beleids- en organisatorisch niveau. In de volgende paragraaf worden de ontwikkelingen rondom het ontstaan van beleid uiteengezet.

2.4 Ontwikkelingen en ontstaan van beleid

Beleid geeft sturing aan alle voornemens, keuzes en acties van één of meer bestuurlijke instanties met betrekking tot een bepaalde maatschappelijke ontwikkeling (Bovens, 't Hart & van Twist, 2012). Uiteindelijk is beleid het eindresultaat van een keuzeproces. Bekkers (2007) geeft aan dat deze keuzes vaak op basis van normen en waarden gemaakt worden. Dit verklaart waarom organisaties en personen in dezelfde situatie verschillende keuzes kunnen maken. Beleid streeft naar het bereiken van bepaalde doeleinden met bepaalde middelen. Deze middelen worden omschreven als beleidsinstrumenten en is bijna alles wat een actor gebruikt om een beleidsdoelstelling te bereiken (van den Heuvel, 2005). Binnen het perspectief van de ANT kunnen deze beleidsinstrumenten gezien worden als actanten. Binnen de bestuurskundige literatuur is een instrument een ruim definieerbaar begrip. De Bruin en Hufen (1992) maken onderscheid tussen een ding en een activiteit, maardit onderscheid is niet eenduidig, aangezien activiteiten vaak met materiële zaken gepaard gaan. Holterman (1995) maakt onderscheid tussen instrumenten met een eenzijdig karakter en een rechtstreekse werking, bijvoorbeeld een verbodsbepaling, en instrumenten die een wederkerig karakter en veelal een indirecte werking hebben, zoals een overeenkomst tussen verschillende partijen. In tegenstelling tot bovenstaande maakt Geelhoed (1983) geen onderscheid in instrumenten, maar in functies die de overheid voor de samenleving verricht. Aan deze functies kunnen dan weer middelen worden gekoppeld. Van den Heuvel (2005) stelt dat het doel het bepalend criterium is van wat 'iets' tot instrument maakt. Hij legt dit als volgt uit (p. 23): *een middel dat een beleidsactor aanwendt om een bepaalde sturingsprestatie (goederen of diensten) of een beoogd sturingseffect (gedrag bij de doelgroep) te bereiken*. In tegenstelling tot de definities van De Bruin en Hufen, Holterman en Geelhoed stelt van den Heuvel het doel van het beleid centraal en bepaalt dat het instrument. Deze benadering past het best bij de ANT, omdat deze theorie ook het doel centraal stelt en rondom dit doel het netwerk in kaart brengt. Op basis van het doel wordt bepaald welke actant van belang is voor het bereiken van het beleidsdoel.

Van der Doelen (1993) verdeelt beleidsinstrumenten in de mate waarin zij gedrag beperken of verruimen. Verruimende varianten hebben voornamelijk ten doel er voor te zorgen dat het beleid geaccepteerd wordt door de doelgroep. Door het aanbieden van 'hulpbronnen', proberen ze, het met beleid beoogde gedragsalternatief, aantrekkelijker te maken. Hulpbronnen zijn instrumenten die het mogelijk maken om een bepaald doel te bereiken, bijvoorbeeld het aanbieden van geld, informatie of het geven van bepaalde rechten. In het kader van dit onderzoek kan het recht om als topsporter flexibel onderwijs te krijgen als verruimend gezien worden. Beperkende varianten zijn dwingend in hun toepassing en moeten conform de bedoeling van de beleidsactor worden opgevolgd. Hierbij kan gedacht worden aan leerplicht waardoor een sportbond verplicht is een topsporter tot een bepaalde leeftijd onderwijs te laten volgen. Ook maakt van der Doelen (1993) onderscheid in algemene en individuele instrumenten. Bij algemene instrumenten is er weinig contact tussen de overheid en de doelgroep. Het individu wordt niet persoonlijk aangesproken op zijn gedrag. Terwijl individueel toegepaste instrumenten juist als doel hebben om het individu persoonlijk op zijn gedrag aan te spreken.

Bepalend voor de keuze van een beleidsinstrument is de verwachte effectiviteit, dus de mate waarin het gekozen instrument bijdraagt aan het bereiken van het gestelde beleidsdoel.

De overheid bepaalt per maatschappelijke ontwikkeling of en hoe er door middel van beleid gestuurd gaat worden. Afhankelijk van het gestelde beleidsdoel wordt bepaald welke instrumenten hiervoor ingezet worden. Dit betekent in de praktijk niet dat hierdoor de beoogde effecten worden bereikt. Dit komt mede doordat het aantal betrokken actoren bij een beleidsprobleem vaak groot is. Daarnaast is het beleid slechts een van de factoren die het verloop van het beleidsproces en de beleidseffectiviteit bepalen. De omgeving waarin het beleid werkzaam is, in dit geval topsport en hoger onderwijs, bepaalt ook het verloop en de uitkomsten van de sturingsprocessen. Het is daarom van belang dat er door beleidsactoren gestuurd wordt en, indien mogelijk, aanpassingen gedaan worden om het gezamenlijke beleidsdoel te bereiken. Dit wordt ook wel sturingspraktijk genoemd (Bovens, et al., 2012). In de sturingspraktijk gaat het over de wijze waarop gestuurd moet worden, de beoogde beleidsprestaties, de effecten, welke actoren er betrokken zijn en welke invloed deze actoren hebben. Het gaat ook over de wijze waarop de samenwerking tussen betrokkenen kan worden gerealiseerd en hoe de actoren hun eigen handelen en hun beleidsdoelen oriënteren op het handelen en de beleidsvoorkeuren van andere actoren (den Heuvel, 2005, p. 35). De aandacht ligt dus niet primair bij de overheid als centrale actor, maar bij de interactie tussen meerdere actoren die van elkaar afhankelijk zijn om het gezamenlijke beleidsdoel te bereiken. Dit sluit aan op de ANT en de veldentheorie. Het is namelijk de interactie, de machtsverhouding en de structuur die het mogelijk maakt om als topsporter een duale carrière te beoefenen.

3. Methodologie

Dit hoofdstuk gaat in op de methoden die in dit onderzoek worden gehanteerd voor dataverzameling. Allereerst wordt het onderzoeksperspectief toegelicht. Vervolgens wordt ingezoomd op de onderzoeksinstrumenten die gebruikt zijn. Verder komt aan de orde hoe de geïnterviewden zijn geselecteerd, hoe de data is geanalyseerd en op welke manier rekening is gehouden met de validiteit en betrouwbaarheid.

3.1 Onderzoeksmethode

Kwalitatief onderzoek is gebruikt om inzicht te krijgen in de beleidsfactoren en organisatorische aspecten die bepalend zijn om als topsporter een duale carrière te realiseren. Het doel van kwalitatief onderzoek is het achterhalen van betekenissen door middel van woorden, gevoelens en beelden van respondenten (Edwards & Skinner, 2009). Om deze betekenissen te achterhalen gebruikt dit onderzoek semigestructureerde interviews en een focusgroep als onderzoeksmethode. Door middel van semigestructureerde interviews komen onderliggende ideeën naar voren en is er ruimte om de situatie in detail te beschrijven door middel van dialoog (Edwards et al., 2009). Daarnaast worden, door een focusgroep, de resultaten uit de semigestructureerde interviews getoetst worden met de doelgroep.

3.2 Onderzoeksinstrumenten

Om de deelvragen en uiteindelijk de hoofdvraag van dit onderzoek te beantwoorden is er gebruikt gemaakt van verschillende onderzoeksinstrumenten, namelijk een observatie, semigestructureerde interviews en een focusgroep.

3.2.1 Observatie

Bij een observatie worden mensen geobserveerd in een dagelijkse setting zonder dat zij gevraagd worden deel te nemen aan een interview of een vragenlijst in te vullen (Harding, 2013). Voor dit onderzoek is gekozen voor een niet-gestructureerde observatie om op deze manier van een brede scope naar een focus te komen die relevant is voor het onderzoek. De observatie heeft plaatsgevonden tijdens de 'duale carrière dag', die op 24 maart 2017 georganiseerd is door NOC*NSF. De onderzoeker was zelf deelnemer tijdens deze dag en actief betrokken bij de workshops. De observaties zijn dus uitgevoerd vanuit een deelnemend perspectief. Dit onderzoeksinstrument heeft geen grote dataverzameling opgeleverd, maar is het startpunt geweest voor het vervolg van het onderzoek.

3.2.2 Semigestructureerde interviews

Uit de literatuurstudie en observatie is een aantal concepten naar voren gekomen. Op basis van deze concepten is een topiclijst gemaakt, zie bijlage 1 Deze topiclijst diende als hulpmiddel tijdens de semigestructureerde interviews. De onderzoeker kon hiermee bewaken dat alle concepten behandeld zouden worden, maar ook dat er ruimte was voor doorvragen of het behandelen van andere concepten als die aan de orde zouden komen. De topiclijst is in eerste instantie opgesteld op basis van drie concepten: beleid, organisatie en de duale carrière. Na de observatie zijn er nog twee stellingen naar voren gekomen die zijn toegevoegd, dit is benoemd als 'Duale Carrière dag 24 maart'. Allereerst is ingegaan op het beleid rondom de duale carrière. Het ontstaan en doel van het beleid is hier besproken. Daarna is in gegaan op de organisatie van de duale carrière; de invloed van het beleid op de organisatie, de verschillende actanten die hier invloed op hebben, welke rollen er zijn, taken en verantwoordelijkheden. Ook is er naar de ervaringen gevraagd. Vervolgens is ingegaan op het algemene concept duale carrière. Hoeveel topsporters hebben een duale carrière? Welke faciliteiten worden geboden? Hoe wordt de samenwerking met sportorganisaties en onderwijsinstellingen ervaren? Dit zijn voorbeelden van vragen die aan de orde zijn geweest.

Tijdens de interviews zijn ook twee stellingen voorgedragen naar aanleiding van de observaties:

1. Duale carrière moet integraal onderdeel worden van topsportbeleid en voorwaarde zijn voor topsportfinanciering.
2. Het onderwijs moet zich aanpassen aan de sport, maar heeft wel een grote beslissingsbevoegdheid.

De semigestructureerde interviews zijn gehouden met beleidsmedewerkers van NOC*NSF, medewerkers op een CTO en medewerkers op hoger onderwijsinstellingen (MBO, HBO, WO). De semigestructureerde interviews vonden veelal plaats op de locatie waar de respondent werkzaam was. De duur van de semigestructureerde interviews varieerde van 45 minuten tot 1,5 uur.

3.2.3 Focusgroep

Een focusgroep is een methode waarbij meer dan één persoon tegelijkertijd wordt geïnterviewd. In de literatuur wordt gerefereerd aan een groepsdiscussie (Bryman, 2015). Met behulp van een focusgroep is het mogelijk om verschillende perspectieven op een bepaald onderwerp, in dit geval de duale carrière van een topsporter, inzichtelijk te krijgen. Op basis van de uitkomsten van de semigestructureerde interviews is een sessie met een focusgroep gehouden met topsporters die een duale carrière hebben. Tijdens deze focusgroep is gevraagd naar beperkende en versterkende factoren voor een duale carrière, zie bijlage 2. Vervolgens zijn de verschillende eigenschappen, die noodzakelijk zijn voor het realiseren van een duale carrière, besproken. Deze focusgroep duurde ongeveer één uur.

Aanvullend op deze focusgroep hebben er nog interviews met drie topsporters plaatsgevonden, omdat zij niet aanwezig konden zijn bij de focusgroep. Deze interviews duurden ongeveer 30 tot 45 minuten. De interviews gingen in het bijzonder in op de verruimende en beperkende factoren voor het volbrengen van een duale carrière.

3.3 Geïnterviewden

Voor dit onderzoek zijn er 2 (beleids)medewerkers van NOC*NSF geïnterviewd die zich bezig houden met het thema infrastructuur en duale carrière. Dit is gedaan om kennis te verdiepen over de keuzes voor het huidige beleid en organisatie rondom de duale carrière.

Daarnaast zijn er zes medewerkers binnen de verschillende CTO en hoger onderwijsinstellingen in Nederland geïnterviewd. Hierdoor zijn de ervaringen van de medewerkers met betrekking tot het beleid en de organisatie rondom de duale carrière in kaart gebracht.

Tot slot bestond de focusgroep uit zes topsporters binnen de leeftijd van 16 en 25 jaar. Deze leeftijdscategorie is gekozen omdat volgens het Holistisch Atletisch Carrière in deze leeftijdsfase de meesten topsporters hun topsportcarrière met een academische carrière combineren. Daarnaast gekozen voor zowel topsporters met een NOC*NSF erkende topsportstatus en zonder deze status. Hierdoor was het mogelijk in kaart te brengen of een status verschil maakt in het succesvol doorlopen van een duale carrière.

Bijlage 3 geeft een overzicht van de geïnterviewden inclusief relevante persoonlijke informatie.

3.4 Data analyse

De semigestructureerde interviews zijn met toestemming van de respondent opgenomen met een voicerecorder. Op basis van deze opnames zijn de interviews volledig uitgeschreven en geanonimiseerd. De transcripten zijn ingevoerd in het programma NVivo 11, een analyseprogramma voor kwalitatieve onderzoeksmethoden. De resultaten van de interviews zijn open, axiaal en selectief gecodeerd. De codeboom is terug te vinden in bijlage 4. Open coderen houdt in dat de onderzoeker de teksten in de interviews opdeelt in verschillende thema's. Deze sluiten veelal aan op de thema's in de topiclijst.

Door middel van axiaal coderen is gekeken naar de relevante en niet-relevante onderwerpen voor dit onderzoek binnen de open codering. Ten slotte is door de relevante onderwerpen selectief te coderen gekeken naar onderlinge verbanden die van belang zijn voor de onderzoeksvraag (Boeije, 2005). Vervolgens zijn de onderzoeksresultaten in verband gebracht met de literatuur, deze analyse is terug te vinden in hoofdstuk 6. Door deze verdiepende analyse was het mogelijk dieper inzicht in de verschillende netwerken, relaties en verhoudingen te krijgen.

3.5 Validiteit en betrouwbaarheid

Validiteit

Door de combinatie van dataverzamelingstechnieken (observatie, semigestructureerde interviews en een focusgroep) is de validiteit van dit onderzoek verhoogd. Op basis van de observaties kon er doorgevraagd worden in de semigestructureerde interviews. Daarnaast was het mogelijk de uitkomsten van de semigestructureerde interviews te toetsen met de focusgroep. Tenslotte is, door het in gedachte houden van het perspectief van de Actor Network Theory, getracht sociaal wenselijk gedrag en antwoorden voorkomen. Nadrukkelijk is aan de geïnterviewden vermeld dat het gaat om hoe het er in de praktijk aan toe gaat.

Betrouwbaarheid

Tijdens de observatie, semigestructureerde interviews en de focusgroep heeft de onderzoeker voortdurend notities gemaakt ter aanvulling op de opname met de voicerecorder. Daarnaast zijn de interviews geanonimiseerd en in afgesloten ruimtes gehouden zodat de geïnterviewden vrij konden spreken en niet werden afgeleid. Ook werden de interviews uitgevoerd op een locatie waar de geïnterviewden zich prettig en comfortabel voelden om te spreken. Tot slot heeft de topiclijst geholpen in de betrouwbaarheid van dit onderzoek, aangezien die aansluit op de onderzoeksvragen. Op deze manier is naar de relevante informatie gezocht. Door de topiclijst zijn in elk interview dezelfde onderwerpen besproken. Hierdoor zijn de uitkomsten met elkaar te vergelijken.

4. Resultaten

Dit hoofdstuk bevat een beschrijving van de resultaten die van belang zijn voor het beantwoorden van de hoofdvraag en deelvragen. Ten eerste wordt op basis van documentenanalyse inzicht gegeven in de beleidscontext van een duale carrière. Vervolgens komen de verschillende definities van een 'duale carrière' in de sport aan de orde. Daarna volgt een beschrijving van wat volgens begeleiders (sport & onderwijs), medewerkers van NOC*NSF en topsporters, op beleids- en organisatorisch niveau van belang is voor een duale carrière. De laatste paragraaf bevat een samenvatting van de belangrijkste resultaten met betrekking tot de hoofdvraag en deelvragen.

4.1 Beleids- en organisatorische context van een duale carrière

Deze paragraaf gaat in op de beleids- en organisatorische context van een duale carrière van een topsporter. Allereerst wordt ingegaan op de beleidscontext rondom onderwijs en topsport. Vervolgens komt de ontwikkeling van topsportbeleid aan bod. De paragraaf sluit af met de organisatorische context.

4.1.1 Beleid in het onderwijs en sport

Sinds 1800 kent Nederland onderwijswetten en op 1 januari 1901 is de leerplicht ingevoerd. Deze leerplicht houdt in dat kinderen van 5 tot 16 jaar naar school moeten. Indien iemand op 16-jarige leeftijd nog geen startkwalificatie heeft (diploma HAVO, VWO of MBO niveau 2 of hoger) moet hij of zij onderwijs volgen tot 18 jaar. Deze leerplicht zorgt er voor dat er binnen het onderwijs weinig ruimte is voor flexibiliteit en aanpassing in het kader van de duale carrière. Deze beperking erkent het onderwijs en komt naar voren uit een onderzoek en advies door de Onderwijsraad in 2004. De Onderwijsraad adviseert de overheid om tot een beleids- en financieringsregeling te komen om zo de leerlingen die, bijvoorbeeld uitblinken in een sport, een kans te bieden zich hierin te ontwikkelen. Voorbeelden hiervan zijn de Landelijke Organisatie Onderwijs Topsport (Stichting LOOT) en Actieplan voor Flexibel Onderwijs en Topsport (FLOT). Stichting LOOT is de landelijke organisatie die de verbinding vormt van Topsport Talentscholen, NOC*NSF en het ministerie van OCW, dit is gericht op voortgezet onderwijs. Actieplan FLOT is een plan, ondertekend door 10 universiteiten en 15 HBO-instellingen, met structurele afspraken over de organisatie van het onderwijs rond topsporters. Later in dit hoofdstuk zal uitgebreider ingegaan worden op actieplan FLOT. Ondanks deze initiatieven blijkt uit een onderzoek naar het combineren van topsport en studie (2009) dat studie ten koste van de topsportbeoefening gaat en niet andersom. Topsportbeoefening blijkt leidend te zijn.

In vergelijking met het onderwijs kent de sport nog maar een korte beleidshistorie. In 1974 spreekt de Rijksoverheid voor het eerst publiekelijk over het belang van sport in de *'Nota Sportbeleid'* (CRM, 1974, p. 16 in: Breedveld, Van der Ploeg, de Jong & Collard, 2011). Ongeveer 20 jaar later verschijnt de nota *'Wat sport beweegt. Contouren en speerpunten van de rijksoverheid'* etc. In tegenstelling tot de *'Nota Sportbeleid'* richt de nota *'Wat sport beweegt.'* zich op de unieke kansen die sport biedt voor de ontwikkeling van een evenwichtige maatschappij. In deze nota zijn thema's als welzijn, ontwikkelingssamenwerking en milieuzorg aangehaald en de bijdrage die sport hieraan kan leveren. Er kon dus gesproken worden van een integraal sportbeleid. In de jaren 90 wordt er gesproken over bewegingsarmoede in Nederland en neemt overgewicht onder de bevolking toe. Met de nota *'Tijd voor sport. Bewegen, Meedoen en Presteren'* wordt mede door de verdubbeling van het nationale budget voor het sportbeleid zichtbaar, dat sport niet alleen van instrumentele waarde is, maar intrinsiek onderdeel is van de maatschappij. Naast dat sport erkend wordt voor het vervullen en het oplossen van maatschappelijke vraagstukken, wordt ook de rol van topsport erkend. De overheid erkent topsport als inspiratiebron, voorbeeldfunctie, nationale trots en een impuls voor de nationale, stedelijke en regionale economie. Sport wordt dus steeds meer gezien als middel dan als doelstelling van beleid (Bottenburg, M. van., Brinkhof, S., Elling, A., Hover, P. & Romijn, D., 2011).

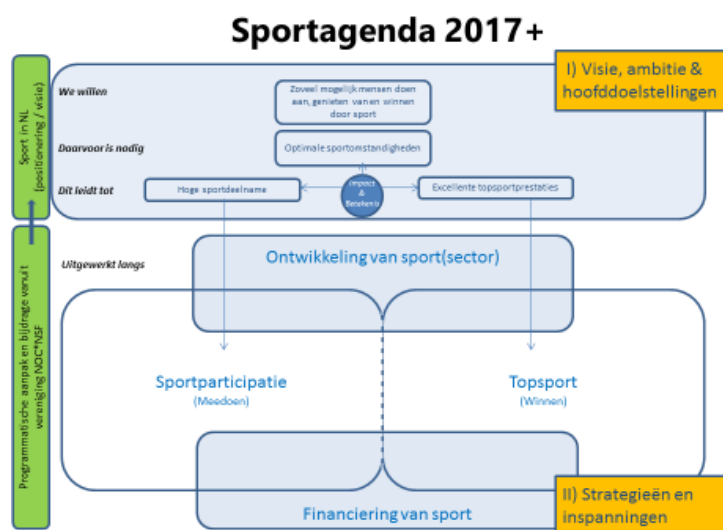
Interessant is dat ondanks de maatschappelijk erkenning van sport en topsport in de verschillende nota's, de combinatie van topsport en onderwijs niet wordt benoemd.

In de Rijksbegroting 2017: *Volksgezondheid, Welzijn en Sport* (2017, p. 98) staat de algemene doelstelling voor het sportbeleid als volgt beschreven:

Een sportieve samenleving waarin voor iedereen passende en veilige sport- en beweegmogelijkheden aanwezig zijn en waarin uitblinken in sport wordt gestimuleerd.

Zoals in het theoretisch kader benoemd, vervult de overheid geen centrale rol, maar gaat het om de interactie tussen meerdere actoren die van elkaar afhankelijk zijn om het gezamenlijke beleidsdoel te bereiken. Het is daarom aan NOC*NSF, haar leden en partners om de hierboven beschreven algemene doelstelling voor het sportbeleid tot een specifiek en uitvoerend beleid te maken. Sinds 2004 hebben NOC*NSF en de aangesloten sportbonden het initiatief genomen om deze algemene doelstelling in een gezamenlijke beleidsagenda tot uiting te laten komen. Deze gezamenlijke beleidsagenda heet de Sportagenda en heeft als doel de gezamenlijke ambities, strategieën en uitvoeringslijnen te beschrijven. Het is een leidraad voor de betrokken sportorganisaties. Voorheen was het een 4-jarig beleidsdocument, in de praktijk bleek dat dit niet aansluit bij de ontwikkelingen. Sommige programma's hebben een langere periode nodig om te ontwikkelen, terwijl op andere vlakken juist snel ingehaakt moet worden op de actualiteit. Flexibiliteit is daarom gewenst en nu is gekozen voor een Sportagenda 2017+. Hierdoor kan de sport duurzaam en flexibel acteren in een complex speelveld en een continue veranderende maatschappelijke omgeving (Sportagenda 2017+, 2016). De Sportagenda 2017+ bestaat uit 4 hoofonderdelen:

1. De ambitie en uitdagingen van sportbonden en NOC*NSF. Waarin een hoge actieve sportparticipatie en excellente topsportprestaties de twee hoofdambities zijn;
2. De bouwstenen van de Sportagenda 2017+. In dit onderdeel worden de twee hoofdambities vertaald naar een programmatische aanpak. Hier binnen wordt onderscheid gemaakt in de volgende bouwstenen: Ontwikkeling van de sportsector, Topsport, Sportparticipatie en Financiering van de sport;
3. Uitgewerkte inspanningen per bouwsteen. Binnen de hierboven genoemde bouwstenen worden per bouwsteen de genoemde inspanningen gedetailleerd beschreven;
4. Sport in Nederland. Dit deel vormt de onderbouwing en legitimatie van de hoofdambities voor de sport in Nederland;

Figuur 2 Sportagenda 2017+

Een van de speerpunten in de Sportagenda 2017+ (2016, p.18) is gericht op de combinatie topsport en onderwijs en luidt:

Programma's en adequate begeleiding voor topsporters, die niet alleen het sportieve prestatieniveau verbeteren, maar ook alle andere factoren die bijdragen aan een langere succesvolle loopbaan (duale carrière).

Om dit speerpunt te bewerkstelligen staan de volgende doelstellingen en resultaten in de Sportagenda 2017+, (2016, p. 33):

Het is voor iedere sporter mogelijk om een duale carrière na te streven. Iedere topsporter behaalt minimaal een startkwalificatie (een diploma HAVO, VWO, MBO niveau 2 of hoger of tot 18 jaar naar school).

- *Dual Career Statement gedragen door de sport, ministeries van VWS en OCW en alle andere partners. Sportbonden integreren duale carrière in hun meerjarenopleidingsplannen;*
- *Alle onderwijsniveaus (PO, VO, MBO, HBO, WO) werken samen met de sport om een vloeiende doorstroom (doorlopende leerlijn) van topsporters, mogelijk te maken;*
- *Binnen PO, VO, MBO, HBO en WO kunnen (top)sporters waar nodig flexibel onderwijs volgen (1), de studie volgen die bij ze past m.b.t. interesse en competenties (2), op het hoogste niveau hun sport beoefenen zonder disproportionele meerkosten voor sport of studie (3);*
- *Vloeiende transitie naar een nieuwe carrière.*

Om dit te kunnen realiseren is samenwerking tussen de betrokken partijen en draagvlak bij de doelgroepen nodig. Daarnaast moet het organisatorisch haalbaar zijn.

4.1.2 De organisatie rondom topsport en onderwijs

Het ministerie van VWS benadrukt het belang van een goede ondersteuningsinfrastructuur voor topsporters. Daarnaast kent NOC*NSF sinds 2004 een top-10 ambitie. Nederlandse sportbonden en NOC*NSF hebben de ambitie om meer medailles in meer disciplines met meer impact te behalen. Een structurele benadering van talentontwikkeling en talentidentificatie zijn binnen topsport essentiële voorwaarden voor het winnen van medailles. Om ervoor te zorgen dat topsporters en talenten zich optimaal kunnen voorbereiden op het hoogste podium is een optimale topsportinfrastructuur noodzakelijk. Een topsportinfrastructuur is het netwerk van voorzieningen rondom de topsport, waarbij gedacht kan worden aan verenigingen, trainings- en wedstrijdaccommodaties, scholen, medische en paramedische voorzieningen en woonruimtes. Gezamenlijk vormen zij de randvoorwaarden voor opleidingsprogramma's (Masterplan Talentontwikkeling 2006 – 2010, 2006).

Het ministerie van VWS, de sportbonden, NOC*NSF en lokale partijen (gemeenten, provincies, onderwijs- en medische instellingen) hebben de afgelopen jaren gebouwd aan een efficiënte en effectieve topsportinfrastructuur. Startpunt hiervan is het 'Masterplan Talentontwikkeling 2006 - 2010' (2006) geweest. Een van de uitgangspunten van dit plan was het bij elkaar brengen van de beste sporters met de beste coach op een locatie met de beste faciliteiten. Binnen deze topsportinfrastructuur werken sporters dagelijks aan hun droom om zowel te excelleren op mondiaal podium als in hun maatschappelijke carrière. Om dit uitgangspunt te realiseren zijn er landelijk Centra voor Topsport en Onderwijs (CTO), Nationale Training Centra (NTC) en Regionale Topsport Organisaties (RTO) ontwikkeld.

4.1.3 CTO, NTC en RTO

Een CTO is een centrum waar het mogelijk wordt gemaakt om als topsporter, binnen een straal van 30 minuten reistijd, op één locatie te trainen, studeren en wonen. Eind 2016 zijn de vier CTO door NOC*NSF opnieuw geaccrediteerd. Dit zijn CTO Papendal (Arnhem), CTO Zuid (Eindhoven), CTO Noord (Heerenveen) en CTO Amsterdam. Daarnaast is het CTO Metropool (Rotterdam/Den Haag) gehonoreerd onder voorbehoud. Een CTO heeft een regionale verantwoordelijkheid en moet ook de instroomprogramma's optimaal faciliteren. Een instroomprogramma is een regionaal talentprogramma van een sporter met het doel dat sporters instromen in de landelijke topsportprogramma's (NOC*NSF, 2016).

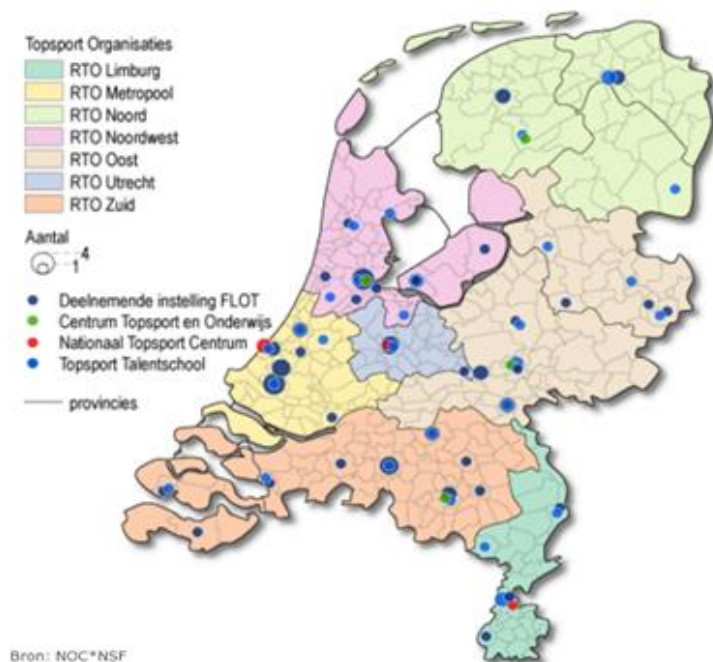
Een aantal sporten is echter niet geschikt voor een CTO aangezien de locatie sportspecifiek is. Een watersport is bijvoorbeeld gebonden aan water. Voor deze sporten zijn verschillende NTC opgericht. Ook hier staat centraal dat de sporter een fulltime sportprogramma combineert met wonen en studeren binnen een straal van 30 minuten reistijd (De excellerende omgeving CTO en NTC, 2010).

Als laatste zijn er zeven RTO. Deze organisaties faciliteren de instroomprogramma's en bestaan uit verschillende vormen van samenwerkingsverbanden tussen diverse partijen. De zeven RTO's zijn bepaald op basis van het feit dat er minimaal één nationaal topsportcentrum actief is met directe contacten met NOC*NSF. Hierdoor kan op effectieve en efficiënte wijze optimale voorzieningen geleverd worden aan de verschillende doelgroepen. Daarnaast ondersteunen de RTO's de sportbonden bij het implementeren van doorlopende leerlijnen binnen het Meerjaren Opleidingsplan (MOP) van sportbonden (NOC*NSF, z.d.).

4.1.4 Organisatorische aspecten topsport en onderwijs

Zoals in de Sportagenda 2017+ vermeld, moet het voor iedere sporter mogelijk zijn een duale carrière na te streven en minimaal een startkwalificatie (diploma HAVO, VWO, MBO niveau 2 of hoger of tot 18 jaar naar school) behalen. Het ontwikkelen van locaties waarbij de sporter op één locatie kan sporten, wonen en studeren is hier een voorwaarde van. Dit is overigens niet voldoende om het uitgangspunt van de Sportagenda 2017+ te bewerkstelligen. Hieronder wordt aangegeven wat er naast de locatie nog meer georganiseerd is in Nederland om de combinatie topsport en onderwijs mogelijk te maken.

Voor een CTO of NTC is het een vereiste dat zij samenwerken met een netwerk aan hoogwaardige onderwijsinstellingen op alle onderwijsniveaus en indien van toepassing met een LOOT en/of FLOT ondertekenaar (accreditatie & visitatie topsportcentra NL 2017 – 2024, 2016, p. 18).

Figuur 3 Topsport Organisaties Nederland

Eind 2013 hebben 10 universiteiten en 15 HBO-instellingen afspraken gemaakt met NOC*NSF, over het verbeteren van het onderwijs en carrièreperspectief van topsporters. Deze afspraken zijn gebundeld in het actieplan FLOT en bevatten drie doelen (actieplan FLOT, 2013, p. 3):

1. *Competentiegerichte studiekeuze: een topsporter kiest een studie in de richting die past bij zijn/haar interesses en competenties;*
2. *Flexibel onderwijs: een topsporter moet in staat worden gesteld om, binnen redelijke grenzen, een flexibel onderwijsaanbod te kunnen volgen waarmee de topsporter trainingen en wedstrijden in binnen- en buitenland kan combineren met studie en examinering;*
3. *Studeren blijft financieel haalbaar voor een topsporter: een topsporter moet in staat gesteld worden om zijn of haar sport op het hoogste niveau te beoefenen zonder grote disproportionele meerkosten voor sport of studie;*

Binnen het MBO hebben de scholen de mogelijkheid om minder uren onderwijs aan te bieden dan de wettelijk gestelde urennorm. Hierdoor kunnen zij aan topsporters een opleidingsprogramma aanbieden met een andere ureninvulling. De onderwijsinstellingen zijn echter niet verplicht dit aan te bieden. Indien een onderwijsinstelling deze mogelijkheid wil aanbieden moet de instelling aan een aantal voorwaarden voldoen (MBO Raad, 2016):

- *De mbo-school kan onderbouwen welke onderwijskundige visie ten grondslag ligt aan de andere invulling van het onderwijsprogramma van de betreffende opleiding;*
- *De deelnemersraad van de mbo-school heeft (officieel en aantoonbaar) ingestemd met het afwijkende onderwijsprogramma van de desbetreffende opleiding;*
- *De mbo-school kan vooraf aantonen dat zij kwaliteit levert en waarborgt;*
- *De mbo-school kan achteraf aantonen dat zij de kwaliteit gerealiseerd heeft. Dit blijkt uit studenttevredenheid, tevredenheid van het afnemend veld en studiesucces;*
- *De mbo-school verantwoordt zich via een rapportage in het jaarverslag;*
- *Het onderwijsprogramma is uitgewerkt in de onderwijs- en examenregeling en de mbo-school heeft alle studenten tijdig geïnformeerd over de onderwijs- en examenregeling (OER).*

Nu de beleidscontext van een duale carrière van een topsporter in kaart is gebracht, gaat de volgende paragraaf in op de definities die duale carrière begeleiders en beleidsmedewerkers hebben gegeven aan een duale carrière van een topsporter.

4.2 Definities van 'Duale carrière van een topsporter'

Deze paragraaf geeft inzicht in de verschillende definities van een duale carrière voor een topsporter.

Zoals hierboven beschreven staat in de beleidsnotitie sportagenda 2017+ (2016, p.18) een duale carrière als volgt beschreven:

Programma's en adequate begeleiding voor topsporters, die niet alleen het sportieve niveau verbeteren, maar ook alle andere factoren die bijdragen aan een langere succesvolle loopbaan (duale carrière).

Een verdieping van deze definitie staat in het beleidsdocument *Integrale visie op de Nederlandse topsportinfrastructuur (incl. duale carrière)* (2016, p. 12):

Duale carrière omvat het succesvol starten, volbrengen en beëindigen van een topsportcarrière als onderdeel van een levenslange carrière. Hier inbegrepen is het streven naar topsport met onderwijs en/of werk, alsmede andere domeinen die van belang zijn in het leven. Denk hierbij aan het nemen van een rol in de samenleving, behoud van voldoende inkomen en het ontwikkelen van een eigen identiteit en relatie met een partner. Een duale carrière omvat een periode van 15-20 jaar. Verschillende stadia in de topsportcarrière zijn geïdentificeerd, beginnend van de introductie in een sport, talentontwikkeling, presteren tot aan podium tot aan beëindiging van een sportcarrière op zoek naar een nieuwe carrière.

De geïnterviewden zijn gevraagd een definitie te geven om inzicht te krijgen of deze definities aansluiten op de definities van bovenstaande beleidsdocumenten

Uit de interviews met NOC*NSF medewerkers komt naar voren dat NOC*NSF faciliteert om er voor te zorgen dat een topsporter het beste uit zichzelf kan halen in de sport en op maatschappelijk gebied. Daarnaast benadrukken de medewerkers dat de duale carrière niet alleen de combinatie topsport en onderwijs is, maar dat daar ook stages, werkervaringsplekken en een baan bij horen. Belangrijk volgens hen is een goede transitie en dat overgang op elkaar aansluit. Zo zegt een beleidsmedewerker hierover:

"Het is vooral gericht op [...] topsport en onderwijs en dat deel van transitie naar werk komt er dan nu eigenlijk bij, maar ik zie dat eigenlijk wel als een logisch geheel, het moet op elkaar aansluiten."

De begeleiders op de verschillende CTO vinden dat een duale carrière gaat om het feit dat een topsporter een balans vindt tussen topsport en onderwijs, maar dat sport voorrang heeft op studie. Mark, studie-intermediaire op een CTO, benoemt het als volgt:

"Waarbij ze dus heel succesvol kunnen zijn in sport en hun studie goed kunnen afronden."

Een van de begeleiders geeft aan dat het daarnaast belangrijk is dat de sporter een plan heeft, daar gelukkig mee is en uiteindelijk succesvol is in zijn duale carrière.

Ook op het CTO erkennen ze dat het combineren van studie en topsport een basis moet zijn voor de latere combinatie van topsport en werk. Anne, programmamanager op een CTO, zegt hier het volgende over:

"We willen eigenlijk al dat de carrière na de sport tijdens de topsportcarrière wordt ingericht en zo een goede basis kent dat die stap een natuurlijk proces wordt en dat je daar op een gegeven moment gewoon aan toe bent en ook vertrouwen hebt dat je die stap wilt en kunt maken."

Het onderwijs benadrukt juist dat een duale carrière het gelijkwaardig combineren van twee aspecten is namelijk: topsport en onderwijs. Waarbij de sporter er alles uit haalt wat er in zit. Onderstaande citaten geven dit weer:

"Het hoogst haalbare in een duale carrière is een gouden medaille en een diploma" (Ellen, topsportcoördinator)

"De student heeft dromen en als die ruimte heeft gehad om op beide vlakken daar zijn weg te vinden" (Peter, topsportcoördinator)

Daarnaast komt uit de interviews met medewerkers in het onderwijs ook naar voren dat de duale carrière een combinatie van topsport en werk is. Hiervoor is het in staat stellen van een topsporter om een studie te volgen van belang. In het *interview met Vera, topsportcoördinator*, komt dit als volgt naar voren:

“Dus als je iemand niet in staat stelt om een fatsoenlijk diploma te halen, dan ontnem je hem of haar gewoon een goede toekomst, want we gaan niet allemaal Olympisch kampioen worden en ook dat biedt geen zekerheid.”

Wat zeggen de definities over de verhouding tussen sport en onderwijs?

Zowel de geïnterviewden uit het onderwijs als de sport erkennen dat de duale carrière een combinatie is van topsport en onderwijs. Deze combinatie moet volgens alle partijen ook een goede basis zijn voor de transitie van de combinatie topsport en werk of de transitie naar een maatschappelijke carrière.

Opvallend is dat de medewerkers van een CTO de sport als eerste prioriteit benadrukken in hun definities. Terwijl de medewerkers in het onderwijs het als een gelijkwaardige combinatie definiëren waar de topsporter in staat moet zijn keuzes te maken.

De volgende citaten geven dit verschil aan:

“Als een sporter gewoon gelukkig is in zijn topsport en onderwijs en als die gelukkig is als die 7 jaar over zijn studie doet en de toetsen die hij afstemt wel haalt, is dat voor mij een duale carrière.” (Anne, programmamanager op een CTO)

“Twee bijna fulltime banen naast elkaar. Daar zit het duale heel erg in, die elkaar soms kunnen versterken, maar elkaar ook vaak in de weg zitten, maar waar je als jongleur continu bezig bent om de een voorrang te geven en de ander wat minder en andersom.” (Ellen, topsportcoördinator)

De bovenstaande waargenomen verschillen kunnen van invloed zijn op de vormgeving en uitvoering van beleid.

4.3 Het beleid rondom de duale carrière van een topsporter

Deze paragraaf gaat in op het beleid rondom een duale carrière van een topsporter. Allereerst worden de belangrijkste uitgangspunten van het beleid uiteengezet en gekeken naar de verschillen in het onderwijs en de sport. Daarna worden de verschillende actanten die van invloed zijn op beleid in kaart gebracht.

4.3.1 Uitgangspunten en redenen voor beleid rondom de duale carrière

Uit de interviews komen verschillende uitgangspunten naar voren met betrekking tot het beleid. Met uitgangspunten wordt in de interviews redenen voor beleid rondom de duale carrière bedoeld. Alle partijen beamen dat beleid belangrijk is voor de *verankering* en *bewustwording* van de duale carrière. Daarnaast geven ze aan dat beleid van belang is voor de *borging* en *legitimering*. Opvallend is dat de medewerkers uit het onderwijs het van groter belang achten dan de medewerkers uit de sport. Een ander opvallend aspect is dat men binnen het onderwijs de *topsportstatus* als belangrijkste voorwaarde binnen het beleid noemt en hier binnen de sport niet over gesproken wordt. In de volgende paragrafen worden bovenstaande uitgangspunten verder uiteengezet.

Verankering

De eerste reden voor beleid dat aan de orde komt is verankering. De medewerkers van NOC*NSF vertalen dit naar *“het samen doen”*. Een voorbeeld hiervan komt uit het interview met de projectleider duale carrière. Zij sprak over de duale carrière dag die plaatsvond in maart 2017 en zei daar het volgende over:

“Iedereen zei: daar hebben we samen onze schouders onder te zetten”.

De projectleider ziet dit als een kentering binnen de sport op gebied van duale carrière. Aangezien er voorheen gesproken werd over sport op één en onderwijs er omheen. Tegenwoordig vinden NOC*NSF en de verschillende CTO dat het belang van een studie ook ingezien wordt door technisch directeuren en bondscoaches. Een goed voorbeeld hiervan komt ook naar voren uit de focusgroep. Een handbalster zegt hierover het volgende:

"Het is voor ons verplicht een studie te volgen, geen thuisstudie, maar echt een studie aan een onderwijsinstelling. Je mag niet eens deelnemen aan de HandbalAcademie als je geen studie volgt."

Tussen de verschillende CTO is hier nog wel verschil te zien in verband met de sportprogramma's. CTO Noord geeft aan dat door de intensieve sportprogramma's het noodzakelijk is dat sport voor onderwijs wordt gesteld. Terwijl CTO Zuid juist aangeeft dat zij zichzelf daarmee in de vingers heeft gesneden. Een beleidsmedewerker van NOC*NSF geeft aan dat deze kentering vooral te maken heeft met de oprichting van de verschillende CTO. Rosa, beleidsmedewerker NOC*NSF, benadrukt dit als volgt:

"Nederland is in dat opzicht uniek, dat die O in de naam van CTO zit, de O van onderwijs."

Mark, studie-intermediaire op een CTO, is zich er van bewust dat sport voor de topsporter heel belangrijk is, maar ziet dat wonen op een CTO bijdraagt aan het feit dat het onderwijs ook een belangrijk aspect is en dit zorgt voor een bepaalde verankering.

"Je gaat naar een Centrum voor Topsport en Onderwijs, dus dat geeft eigenlijk het duale carrière in de naam aan. Anders had je het centrum voor topsport kunnen noemen. Dus dat laat zien dat het onderwijs gewoon een heel belangrijk aspect is van het leven hier."

Ondanks dat de geïnterviewden op een CTO een kentering erkennen zien de geïnterviewden uit het onderwijs nog een verbeteringslag op dit punt. Vera, topsportcoördinator, zegt hierover het volgende:

"Tot nu toe, had ik heel vaak het gevoel, dit is ons topsportbeleid, beleid bij NOC*NSF is top 10-ranking op de wereld en dat is wel heel erg leading en het onderwijs mocht zich daar maar aan aanpassen en ik denk dat het zo niet werkt. Dan moeten beiden zich aanpassen om uiteindelijk gewoon te kunnen zorgen dat die topsporter een succesvolle duale carrière kan hebben."

Een beleidsmedewerker van NOC*NSF meldt ook het belang van landelijke verankering met betrekking tot beleid over de duale carrière. Door landelijk draagvlak te creëren is er volgens de beleidsmedewerker meer mogelijk, ook op politiek gebied.

"Een soort van landelijke leidraad dat maakt het verhaal sterker. Dan heb je het echt op het hoogste niveau geborgd en hoop je dus ook dat je daar binnen de politiek dingen mee kunt bereiken."

Bewustwording duale carrière

Een volgende reden dat van belang wordt geacht is bewustwording van de duale carrière van een topsporter. NOC*NSF erkent dat het onderwijs veel doet op het gebied van duale carrière en bewust met onderwerp om gaat. Een voorbeeld hiervan is het FLOT actieplan. Rosa, beleidsmedewerker NOC*NSF, vindt dat de sportbonden nog een verbeteringslag kunnen maken op dit gebied:

"Dus echt in hun meerjarenbeleidsplan niet 2 woorden aan wijden maar echt gewoon even goed beschrijven en dat vervolgens ook delen met hun bondscoaches, zorgen dat het gaat landen op de werkvloer. Niet alleen het opschrijven van beleid, maar ook het doorleven en het echt implementeren zodat het gewoon normaal wordt dat sporters iets naast hun sport blijven doen en een opleiding volgen."

Uit het interview met CTO Noord, waar het intensieve turnprogramma uitgevoerd wordt, komt naar voren dat daar de bewustwording sterk aanwezig is bij zowel het onderwijs als de sport. De medewerkers op andere CTO geven aan bewust bezig te zijn met het stimuleren van een juiste keuze voor studie bij de topsporter en dat zij niet een bepaalde studie kiezen enkel vanwege het feit dat het gemakkelijk te combineren is.

"Wij hebben het studiekeuzetraject echt veranderd en daar zitten nu testen onder die heel erg gericht zijn op het goed onderzoeken wat daadwerkelijk bij iemand past. Dat hij echt iets doet wat zijn tweede grote passie is en wat iemand zou doen als morgen zijn topsportcarrière eindigt. Bij ons is het kiezen van een studie omdat het makkelijker is, nooit de eerste gedachtegang." (Anne, programmamanager CTO)

Ook medewerkers op de verschillende CTO zijn van mening dat bondscoaches nog een stap kunnen maken op gebied van de bewustwording van een duale carrière van een topsporter. Anne zegt hier over het volgende:

"De coach is wel degene die dat zeg maar be vraagt en die weet wie hij binnen ons hele netwerk kan gebruiken om dat te organiseren of stapjes in te maken als het nodig is, maar uiteindelijk is de coach vind ik het allerbelangrijkste om vanuit het totale mens te bekijken. Die heeft regie op het totale programma, die kent zijn sporters. Dus dat is wel het stukje waar we nu aan werken met die coaches samen." (Anne)

De medewerkers uit het onderwijs vinden ook dat bewustwording of het benoemen van de duale carrière in het beleid van een sportbond, sterker naar voren mag komen. Een voorbeeld hiervan komt uit het interview met Ellen, topsportcoördinator:

"Als je kijkt in het topsportbeleid van een bond dan zijn alle andere pijlers op het gebied van sporttechnische training, fysieke training, mentale training, onderdeel van het beleid en daar komt dus ook de dimensie duale carrière bij."

Daarnaast missen de geïnterviewden ook een stukje erkenning en bewustzijn naar wat onderwijsinstellingen inregelen om een duale carrière mogelijk te maken. Peter, topsportcoördinator, geeft dit duidelijk aan:

"Wij moeten heel veel investeren aan de kant van het onderwijs en er is nog wel onvoldoende besef aan de kant van de sport over wat wij moeten doen om te zorgen dat die sporter kan sporten."

Daarnaast geven de medewerkers van onderwijsinstellingen aan dat er binnen hun instelling ook gewerkt kan worden aan het bewustzijn van de duale carrière bij docenten en directeuren. Zij missen daarin de waardering voor de topsporter. Wat iemand moet doen en laten om deze combinatie aan te kunnen. Echter is het van belang dat de topsporter dit ook laat zien door te communiceren. Hierdoor is ook duidelijk waarom de geboden faciliteiten en uitzonderingen nodig zijn. Vera, topsportcoördinator, geeft hierover het volgende aan:

"Mensen krijg je alleen maar mee als ze begrijpen waarom het belangrijk is voor een topsporter om die faciliteiten te hebben en ook te laten zien dat het een succes is."

Borging en legitimering

Zoals aan het begin van het hoofdstuk aangegeven vinden de medewerkers uit het onderwijs het uitgangspunt *borging en legitimering* belangrijker dan de medewerkers van sportorganisaties. Uit de interviews met de onderwijsinstellingen komt naar voren dat verankeren en borgen dicht bij elkaar liggen. Borging is voornamelijk belangrijk voor de continuïteit van het beleid rondom de duale carrière binnen de instelling.

Door het beleid vast te stellen zijn de medewerkers niet afhankelijk van een bestuurslid om te kunnen faciliteren in de duale carrière. Onderstaand citaat van Peter, topsportcoördinator, geeft dit weer:

"De structuur staat wel, maar het mag gewoon niet afhankelijk zijn van Pietje of Jantje of het gebeurt ja of nee."

De topsportcoördinatoren vinden dat borging van belang is omdat faculteiten vaak verschillend werken. Door beleid te hebben is het een meer eenduidig verhaal binnen de instelling. Ellen, topsportcoördinator, benoemt bijvoorbeeld de aanstelling van topsportcontactpersonen in het interview.

"Een aantal uitgangspunten van hoe het bij onze instelling breed verankerd is, bijvoorbeeld dat elk instituut een topsportcontactpersoon heeft bij wie de topsporters terecht kunnen."

Zowel de geïnterviewden van sportorganisaties als onderwijsinstellingen geven aan dat overleg en samenwerkingsverbanden op landelijk niveau belangrijk zijn voor de borging. Een voorbeeld hiervan is actieplan FLOT. De aangesloten hoger onderwijsinstellingen hebben hierdoor dezelfde uitgangspunten en NOC*NSF is hierbij aangesloten voor de doorvertaling naar sportbonden of een CTO. Binnen het MBO is dit lastiger omdat de instellingen niet verplicht zijn een topsportbeleid te hebben. Het beleid is hierdoor erg versnipperd, verschillend geregeld of soms helemaal niet geregeld bij een onderwijsinstelling. Peter geeft in het volgende citaat ook aan dat dit ook lastig te bereiken is in verband met de beperkte tijd die de coördinator topsport heeft bij de MBO Raad:

"Ik heb 0,05 fte om te proberen landelijk iets voor elkaar te krijgen, oftewel 2 uur per week. Als ik een keer naar een conferentie ga dan zijn voor 4 weken je uren op om het maar even plat te zeggen. Dus er is gewoon heel weinig ruimte en tijd om overkoepelend iets te doen. Het komt dus veelal neer op initiatieven die bij instellingen zelf zitten en daar kan weinig centraal gebeuren."

Rosa, programmamanager op een CTO, geeft aan dat het beleid rondom duale carrière ook een legitimering richting het ministerie van OCW. Aangezien zij uiteindelijk verantwoordelijk zijn voor de wet- en regelgeving.

"Die ministeries zijn nodig voor wet- en regelgeving, omdat zij wet- en regelgeving maken. Dus wij kunnen heel veel willen, maar hebben het ministerie uiteindelijk nodig."

Topsportstatus

De topsportstatus is een belangrijke voorwaarde in het beleid, dat komt naar voren uit de interviews met medewerkers bij onderwijsinstellingen. Volgens de medewerkers is een topsportstatus een voorwaarde om de topsporter bepaalde uitzonderingen te verlenen en faciliteiten te bieden. Alle onderwijsinstellingen beamen dat de NOC*NSF status leidend is. Echter per instelling zijn verschillen te constateren. Peter, topsportcoördinator op het MBO, geeft bijvoorbeeld aan dat een andere status ook een gunst is vanuit de onderwijsinstelling:

"Dan heb je toegang tot dezelfde faciliteiten, alleen wat we wel doen op het moment dat iemand een summastatus heeft dan is het geen recht, dan is het een gunst. Dus op het moment dat de schoolprestaties zodanig zijn dat wij zeggen het matcht niet, dan trekken we de faciliteiten in. Dat doen we bij een sporter met een NOC*NSF- of KNVB-status niet."

Ook uit de focusgroep komt het belang van een status naar voren. Een tafeltennisser geeft aan dat hij een beloftestatus heeft maar net buiten de selectie valt. Hij maakt echter wel dezelfde trainingsuren, omdat hij nog de ambitie heeft in de selectie te komen. Maar omdat hij geen onderdeel is van de selectie en zijn status niet hoog genoeg is, is het voor hem niet mogelijk bepaalde uitzonderingen, zoals uitstel, te verkrijgen. Vanuit de sport is er weinig flexibiliteit met betrekking tot het gebruik van trainingsfaciliteiten. Hierdoor is de combinatie topsport en onderwijs voor hem lastig.

Een atletiektalent met de talentenstatus bevestigt dit. Haar opleidingsresultaten vallen tegen en daarvoor is begrip en zijn er mogelijkheden voor uitstel. Volgens haar komt dit door haar talentenstatus. Zij geeft ook aan dat het wonen op een CTO hieraan bijdraagt, omdat je meer begeleiding hebt. Twee onderstaande citaten van de tafeltennisser en het atletiektalent geven het gesprek over de status weer:

“Omdat zij wel weten wat mijn plek en positie is in de atletiekwereld zorgen de docenten en commissies er wel voor dat ik gewoon mijn kans krijg. Dat ik gewoon iets meer ruimte krijg.” (Atletiektalent)

“Ik heb dan wel een beloftestatus, maar zit niet in de selectie, dus ik krijg dan wel bij heel veel dingen wel heel veel minder kansen en mogelijkheden. Terwijl als je net niet in de selectie zit moet je al harder werken om er in te komen, en als je dan ook niet de mogelijkheden krijgt dan wordt het wel een heel lastig verhaal.” (Tafeltennisser)

4.3.2 De ‘verbinders’

Volgens Latour (2005), auteur van de Actor Network Theory (ANT), zijn actanten (mensen en niet-mensen) met elkaar verbonden binnen netwerken van relaties. Door deze netwerken zijn ze wat ze zijn en doen ze wat ze doen. Door deze netwerken en relaties krijgen actanten een essentie. Dit concept is gebruikt om het netwerk rondom een duale carrière weer te geven. Op basis van de interviews wordt eerst inzicht gegeven in de actanten die van belang zijn voor een duale carrière van een topsporter. Daarna worden de relaties binnen de netwerken en de verschillende actanten besproken.

Uit de interviews blijkt dat rondom de duale carrière, onderwijs, de topsporter, sport en een onafhankelijke partij de belangrijkste actanten zijn. Zowel onderwijs als sport hebben binnen hun domein een eigen netwerk rondom de duale carrière. De topsporter staat tussen het onderwijs en sport in. De onafhankelijke partij is op organisatieniveau van belang voor de verbinding tussen sportorganisaties en onderwijsinstellingen. Van juli 2016 tot en met maart 2017 is dit door NOC*NSF vormgegeven door een projectleider duale carrière met een onderwijsachtergrond. NOC*NSF en de onderwijsinstellingen erkennen de meerwaarde van een onafhankelijke persoon of partij met een onderwijsachtergrond. Onderstaande citaten van een beleidsmedewerker van NOC*NSF en een topsportcoördinator op een onderwijsinstelling illustreren dit.

“Nou goed wat ik wel het voordeel vond van het aannemen van Floor is dat Floor redelijk onafhankelijk was omdat zij niet in een eerder FLOT netwerk zat en zij had dus de onderwijskennis en kwam in een sportorganisatie werken en dat vond ik al een hele stap vooruit.”(beleidsmedewerker NOC*NSF)

“Ik merkte dat Floor vanuit het onderwijs kwam. Dus ook heel erg vanuit het belang van het onderwijs keek. Zo van prima dit hebben jullie allemaal al voor elkaar gekregen, geweldig! En dat is eigenlijk de allereerste keer, dat iemand, een project deed voor NOC*NSF, zo vanuit het onderwijs [...]en het onderwijs veel meer centraal stelde.” (topsportcoördinator)

Aan de andere kant komt uit de interviews met onderwijsinstellingen en NOC*NSF ook de verbindende rol van een onafhankelijk persoon of partij naar voren. Uit de interviews met de verschillende CTO komt dit echter niet naar voren. Zij geven aan dat het CTO deze taak op regionaal niveau oppakt en daarom geen meerwaarde zien. Floor, projectleider duale carrière, is het hier niet mee eens:

“Een onafhankelijk intermediaire, verbindelaar, een verbindingsman of vrouw, die gewoon letterlijk van de regio naar het onderwijs, van het onderwijs naar de bond, van de bond naar het CTO enzovoort continu dat inzichtelijk maakt.”

Het onderwijs is opgedeeld in MBO, HBO en WO-instellingen. Op MBO niveau is door middel van de MBO Raad een landelijk netwerk gecreëerd en op HBO- en WO-niveau is dat geregeld door middel van Actieplan FLOT. Binnen de onderwijsinstellingen houden meerdere actanten zich bezig met de duale carrière van een topsporter. De topsportcoördinator en studieadviseur/Studie Loopbaan Begeleider (SLB) hebben het meeste en direct contact met de topsporter. Daarnaast heeft de topsportcoördinator ook binnen de instellingen een verbindende, coördinerende en beleidsmatige rol. Vera en Ellen, beiden topsportcoördinatoren, zeggen hierover het volgende:

"Ik ben altijd de linking pin. Ik probeer altijd iedereen dezelfde kant op te krijgen. Soms moet ik daar wat water bij de wijn doen en dan daar en zo krijg ik dit voor elkaar en zo krijg ik dat voor elkaar en dat is een beetje mijn rol." (Vera)

"Eén dag per week ben ik topsportcoördinator van de hogeschool. Dat is vooral beleidsmatig, coördinerend, topsportstatussen toekennen en afwijzen, vragen beantwoorden, eerste contact voor aankomende studenten die topsporter zijn, om ze daarin wegwijs te maken. Ook aanspreekpunt voor begeleiders van die topsporter op de verschillende scholen, studieloopbaanbegeleiders, studieadviseurs, topsportcontactpersonen, ook examencommissies komen met vragen." (Ellen)

Als laatste is de topsportcoördinator ook een continue factor voor de topsporter. Peter, topsportcoördinator, zegt daar het volgende over:

"Wij hebben de topsporters op locatie verdeeld. Dat betekent dat ik een vaste groep heb, mijn collega een vaste groep heeft en die loopbaanbegeleider kan wisselen, maar wij blijven wel het aanspreekpunt."

Binnen het onderwijsnetwerk zijn ook de examencommissies en de Colleges van Bestuur (CvB) de belangrijke actanten. De examencommissie speelt een grote rol met betrekking tot het nemen van beslissingen als het gaat om faciliteiten of uitstel voor een topsporter. Dit blijkt volgens Ellen, topsportcoördinator, nog wel eens een hobbel te zijn:

"En dat wil niet zeggen dat het in andere gevallen niet goed gaat, want er zijn ook examencommissies waar het gewoon prima gaat, maar het is wel en dat hoor ik ook van andere onderwijsinstellingen, een moeilijke hobbel. Ze zijn van de regels en de topsporter zoekt de randjes van de regels op en dat bijt soms en dat is soms lastig."

Daarnaast is het CvB van belang om überhaupt beleid rondom de duale carrière vorm te geven.

Het netwerk aan de sportkant wordt gevormd door de bondscoach, NOC*NSF, CTO/NTC, RTO en het beleid van sportbonden.

NOC*NSF krijgt voornamelijk een verbindende rol toebedeeld op landelijk niveau, mede door de betrokkenheid bij FLOT en contact met de verschillende ministeries. Daarnaast zijn zij ook verantwoordelijk voor het verbeteren van de duale carrière op beleidsniveau. Een voorbeeld hiervan is er voor zorgen dat de duale carrière ook binnen sportbonden een vast beleidsonderdeel wordt. Daarnaast erkent het MBO een rol voor NOC*NSF om binnen deze onderwijsinstellingen topsportbeleid beter ingebed te krijgen. Ook NOC*NSF erkent zichzelf in deze rol, zo citeert Rosa, beleidsmedewerker bij NOC*NSF:

"Daar kunnen wij dan ook, als NOC*NSF een rol in spelen, door de verbinder te zijn."

Het CTO heeft daarnaast nog een studie-intermediair als actant. Deze functie is vergelijkbaar met de functie van topsportcoördinator bij een onderwijsinstelling. Het verschil komt terug in het interview met Anne, programmamanager van een CTO, die aangeeft voornamelijk verantwoordelijk te zijn voor de verbinding tussen sport en onderwijs:

“Aan de ene kant samenwerking met de sportbonden om de visie en mindset die er is over hun rol om die duale carrière mogelijk te maken en daar vooral mee spar. En vanuit die kennis ook weer de kennis bij de onderwijsinstellingen brengen om te kijken wat zij kunnen doen en waar zij tegenaan lopen omdat ook weer mee te nemen richting de sport. En die velden gewoon echt samen te voegen. Daar richt ik mij nu voornamelijk op.”

Zoals in de vorige paragraaf naar voren kwam kan het beleid rondom de duale carrière bij sportbonden nog sterker, omdat dit invloed heeft op de uitvoering. Indien de sportbond beleid voert rondom de duale carrière heeft een bondscoach zich hier in de uitvoering aan te houden. Een bondscoach heeft namelijk direct contact met de topsporter. De mening en houding van de bondscoach heeft dan ook direct invloed op het handelen van een topsporter. Een van de CTO-medewerkers geeft wel aan dat zij bij het CTO waar hij werkt duidelijke afspraken bestaan over trainingen, lessen en toetsen:

“De coaches hier van het CTO, dat is wel het fijne van aan een CTO werken, die zijn allemaal heel erg bewust ook van het component onderwijs die er vanuit hier is. Eén van de afspraken hier ook met de coaches is: een training gaat voor een les, een toets gaat voor training en een wedstrijd gaat voor een toets.” (Mark)

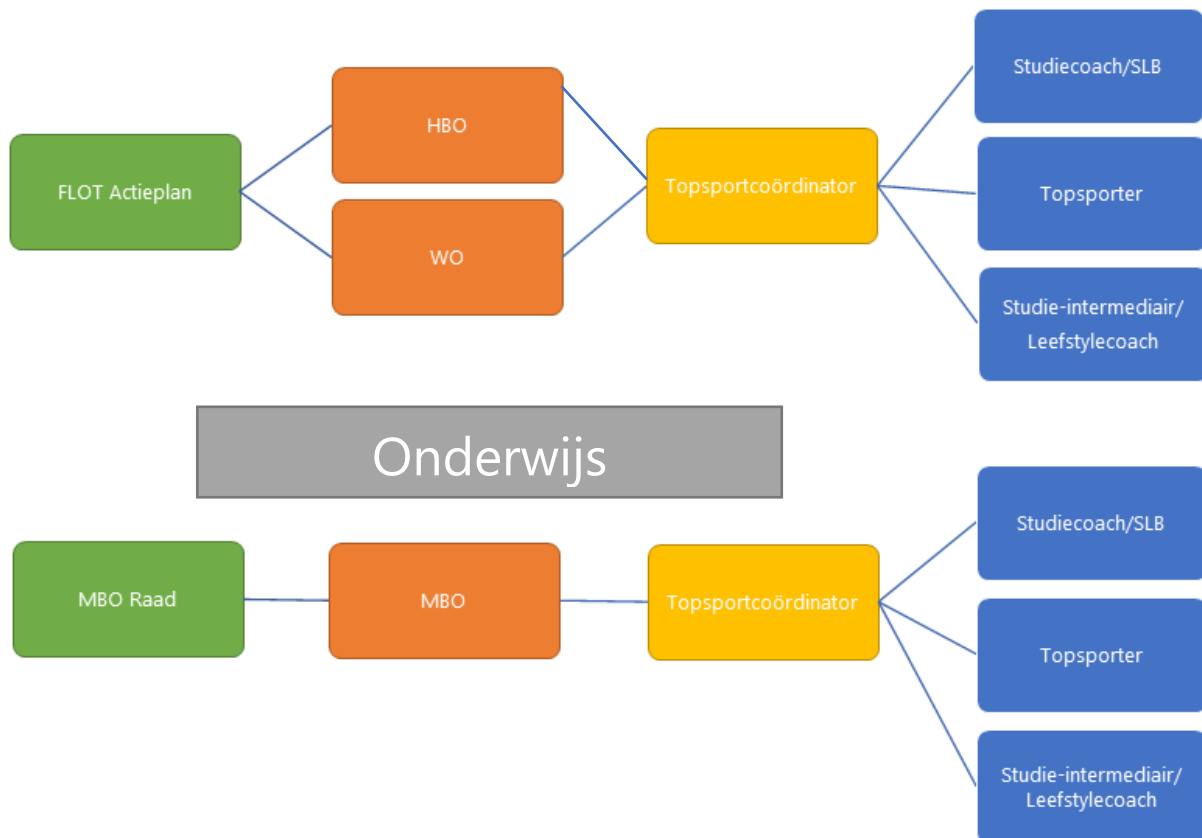
4.4 Organisatie rondom de duale carrière van een topsporter

Beleid is noodzakelijk om sturing te geven en streeft naar het bereiken van bepaalde doeleinden. Om deze doeleinden te bereiken moet uitvoering gegeven worden aan het beleid. Deze uitvoering wordt in de volgende subparagrafen uiteengezet. Allereerst wordt de infrastructuur rondom de duale carrière in kaart gebracht. Vervolgens worden de faciliteiten die van belang zijn voor een duale carrière besproken. Als laatste worden de belangrijkste eigenschappen van een topsporter weergegeven vanuit zowel het perspectief van de topsporter als die van de begeleiders.

4.4.1 Infrastructuur

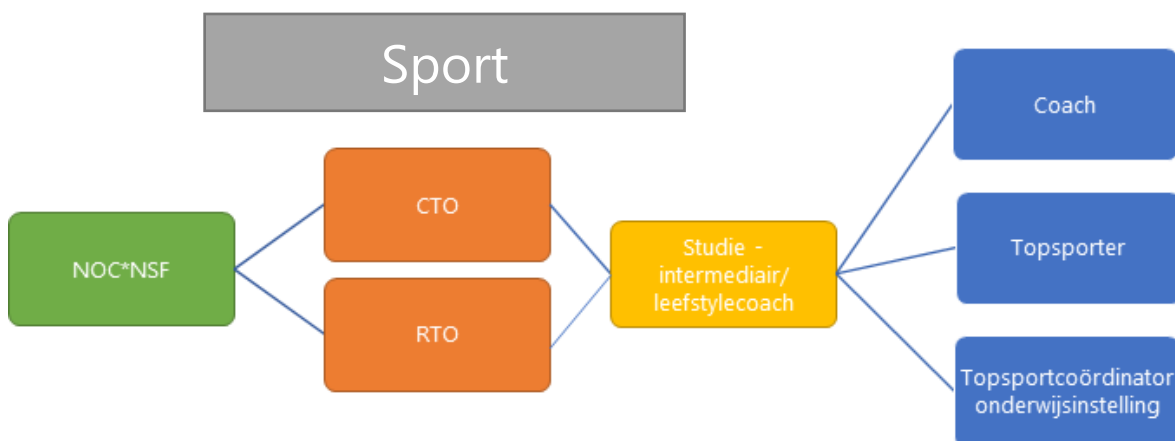
Hoe is de duale carrière georganiseerd en hoe zijn de verschillende aspecten met elkaar verbonden? Zoals in paragraaf 4.1. weergegeven kent de infrastructuur rondom topsport en onderwijs een landelijk, regionaal en lokaal niveau. Op landelijk niveau is binnen het hoger onderwijs het Actieplan FLOT ontwikkeld. Aan de sportkant zijn CTO en NTC opgericht waar op landelijk niveau bepaalde topsportprogramma's samenkomen. Regionaal hebben deze instellingen een functie door de verbinding tussen sport en onderwijs te maken. Daarnaast zijn de RTO's verantwoordelijk om op regionaal niveau topsport- of talentprogramma's samen te brengen. Voorbeelden van 'lokaal niveau' zijn de verschillende samenwerkingsafspraken met het CTO en een onderwijsinstelling, maar ook de afspraken die gemaakt worden met de topsporter en begeleiders.

Figuur 4 Organisatie van de duale carrière in het onderwijs

Op basis van de uitkomsten van de interviews is schematisch de organisatie van duale carrière in kaart gebracht. Deze organisatie is opgedeeld in het sport- en onderwijs netwerk.

Figuur 5 Organisatie van de duale carrière in de sport

Opvallend aan de schema's is dat de organisatie van de duale carrière zeer vergelijkbaar is. Zowel binnen het sportdomein als binnen het onderwijsdomein wordt er vanuit een landelijk platform naar een regionale en lokale organisatie gewerkt. Daarnaast wordt uit de schema's ook duidelijk dat contact met elkaars werkvelden onmisbaar is, omdat de topsporter zich in beide velden beweegt. Uit de interviews komt naar voren dat de korte lijntjes ook belangrijk zijn om de verbondenheid met elkaar te behouden.

Een goed voorbeeld hiervan komt uit het interview met Anne, programmamanager op een CTO:

"Dus het zit hem heel erg in communiceren, om de tafel zitten, even bakjes koffie. En dat zit hem op alle niveaus, de sporter met de adviseur, de topsportcoördinator met zijn adviseurs en met zijn sporters, wij met directies en met die topsportcoördinatoren en dat zit hem ook op het niveau van bovenin. Het gaat om communiceren, korte lijntjes, koffie drinken, delen."

Daarnaast is de verbondenheid op regionaal niveau belangrijker dan op landelijk niveau omdat elke regio anders is ingericht. Regionaal zaken op gang brengen of inregelen gaat vaak sneller, omdat op landelijk niveau medewerkers of organisaties vaak te maken heeft met "logge systemen". Anne zegt hierover het volgende:

"Ik kan gewoon met 2-3 onderwijsinstellingen samen gaan zitten en ik kan iets doen en dat kan NOC*NSF moeilijk zeggen, die hebben dan toch meer een landelijke positie en dus ook met landelijke partijen te maken voordat je iets gaat doen."

Ondanks de logheid op landelijk niveau benadrukt Ellen, topsportcoördinator, het belang van het FLOT platform:

"Binnen het FLOT en de onderwijsinstellingen die daar aangesloten zijn, zit een stukje herkenning, maar ook een stukje elkaar kennen. Dat als er vragen of onduidelijkheden zijn dat we elkaar snel weten te vinden, dat hadden we binnen Hoger Onderwijs Topsport Zuid vrij snel, maar ik merk, nu ik er vaker landelijk bij ben, dat het daar ook prettig gaat."

De meerwaarde van landelijke, regionale en lokale bijeenkomsten erkent Floor, projectleider duale carrière NOC*NSF, ook. Voornamelijk om iedereen bij elkaar te brengen en te kijken waar de organisatie van de duale carrière staat. Ze verwijst daarbij naar de duale -carrière-dag.

"Van tijd tot tijd die mensen weer bij elkaar brengen, van ja wacht even wat hebben we eigenlijk de afgelopen tijd gedaan? Dus zo een meeting zoals afgelopen vrijdag, dat is dan telkens een eikpunt van wat zijn we aan het doen en waar zijn we op dat punt."

Als laatste is de topsporter een belangrijke schakel binnen de infrastructuur. De topsporter heeft zowel nauw contact met de topsportcoördinator op zijn/haar onderwijsinstelling als met de studie-intermediaire op een CTO. Hierdoor ontstaat een driehoeksverhouding die op verschillende manieren de duale carrière mogelijk maakt. Ook uit de focusgroep blijkt dat topsporter zichzelf als een verbinder in deze driehoek ziet.

Welke spanningsvelden zijn te herkennen op het gebied van infrastructuur?

Een spanningsveld binnen de organisatie van de duale carrière is het vinden van balans tussen onderwijs en sport. Mark, studie-intermediair op een CTO, zegt daar het volgende over:

"Kijk het is natuurlijk altijd heel belangrijk om daar met elkaar een duidelijke balans te vinden, want een coach zal altijd willen dat je zoveel mogelijk tijd in de sport steekt en iemand van de school zal altijd willen dat je de studie zo goed mogelijk aandacht geeft."

Daarnaast is er een duidelijk spanningsveld te herkennen met betrekking tot de uitvoer van het beleid. Ondanks de landelijk ingeregelde infrastructuur door middel van CTO, NTC en RTO's is de uitvoering van het landelijk beleid zeer divers ingeregeld. Dit heeft mede te maken met de inhoud van de verschillende topsportprogramma's, maar ook met de organisatie van onderwijsinstellingen. Het MBO is hier een goed voorbeeld van:

"Als ik dan kijk naar die drie eisen waar je aan moet voldoen dan is het iets wat een MBO instelling mag, dus het hoeft niet. Dat is wel een van de lastige dingen in het MBO. Als ik een college van bestuur zou hebben en die zeggen van nou topsport dat vinden we maar niks dan hoeft ik er ook niks mee. Dus het is geen wettelijke regel dat je zegt van je moet die topsporters, die moet je begeleiden." (Peter, topsportcoördinator)

4.4.2 Faciliteiten

Uit de interviews is naar voren gekomen dat er twee faciliteiten van belang zijn voor het mogelijk maken van een duale carrière. Deze paragraaf gaat in op wat deze faciliteiten inhouden en hoe zich dit tot elkaar en het domein sport en onderwijs verhoudt.

Welke faciliteiten zijn van belang voor een duale carrière?

Begeleiding en flexibiliteit zijn cruciale faciliteiten voor het mogelijk maken van een duale carrière en op beide vlakken is volgens Floor, projectleider duale carrière, al veel ingericht:

"Dus er is al best wel heel veel mogelijk in flexibilisering, in duur, in volgen van vakken, in tentamineren en toetsen. Ik vind soms dat we aan het over begeleiden zijn, maar dan kom je weer bij de regie van de topsporter. Er is meer dan genoeg, op een school is een mentor, op een school is een decaan, op een school is een topsportcoördinator zowel op het PO, VO. PO speelt nog veel minder, maar VO, MBO, HBO, WO. Al de mensen zijn er, je kunt bij sport terecht er zijn topsport-leefstijlcoaches ik vind dat er al fantastisch veel wél is."

Begeleiding

Uit het bovenstaande citaat komt naar voren dat er op verschillende manieren begeleiding ingeregeld is binnen onderwijsinstellingen en sportorganisaties rondom de duale carrière. Een persoonlijke benadering is heel belangrijk in de begeleiding. Deze persoonlijke benadering krijgt vorm door structureel een afspraak en een planning te maken. Een planning, blijkt uit de interviews, is een cruciale voorwaarde voor het aanbieden van begeleiding. Mark, studie-intermediaire op een van de CTO, ziet het als het in elkaar leggen van twee puzzelstukjes:

"Dus op die manier zijn we heel erg bezig om die duale carrière te organiseren en bij haar is rust en ontspanning ook heel belangrijk, dus dat hebben we er dan ook ingezet. En bij sommige is bijvoorbeeld wanneer ze eten en slapen heel belangrijk dus dan komt dat heel erg naar voren. Dus dat is eigenlijk wel, en dat zeg maar als twee puzzelstukjes in elkaar leggen, dat is vaak de start."

Volgens het citaat vormt een planning de start van het duale carrière traject. Door middel van een planning is het mogelijk een overzicht te creëren. Daarnaast weten de betrokkenen, zoals een bondscoach, topsportcoördinator, docenten en topsporters, waar ze aan toe zijn. Tevens is het mogelijk knelpunten voortijdig te signaleren en te voorkomen. Het signaleren van knelpunten, blijkt uit de interviews met begeleiders uit het onderwijs, een waardevol aspect in de begeleiding bij een onderwijsinstelling. Dit komt omdat binnen de organisatie een begeleider met verschillende actoren in de organisatie te maken heeft, denk aan een examencommissie of docent. Deze actoren zijn noodzakelijk voor het oplossen van de knelpunten. Vera, topsportcoördinator, geeft aan dat dit niet lukt als een topsporter pas een paar dagen van te voren zijn probleem kenbaar maakt.

"Door in een vroegtijdig stadium gewoon al dingen te signaleren, en ook soms een academisch jaar verder te kijken, van OK, prima, maar je doet nu ook dit vak en daar moet je examen doen maar dan ben je in het buitenland, OK laten we even kijken kun je dat ook op een andere manier, een andere keer doen, oh nee dan ben je er weer niet, OK nou dan moeten we een uitzondering vragen. Denk ik dat je heel veel ad-hoc beslissingen kunt voorkomen."

Ook de topsporters vinden dat begeleiding belangrijk is voor het volbrengen van een duale carrière. Zowel begeleiders bij een onderwijsinstelling als binnen een sportorganisatie zijn waardevol voor een topsporter. De begeleiders helpen de topsporter prioriteiten te stellen en overzicht te houden. Een judoka zegt hierover:

"De studie-intermediair houdt mijn voortgang bij en trekt dan ook aan de bel als het minder gaat op een van de vlakken, meestal gaat het over mijn tegenvallende cijfers. Hij maakt dan een afspraak en dat houdt mij scherp."

Flexibiliteit binnen het onderwijs en de sport

Naast het bieden van begeleiding is, volgens de geïnterviewden, het faciliteren van flexibiliteit van belang voor het voltooien van een duale carrière. Dit betreft flexibiliteit op verschillende vlakken, bijvoorbeeld flexibel onderwijs aanbieden, maar ook flexibiliteit binnen de sportprogramma's. CTO Noord is een goed voorbeeld, waarbij zowel de sport als het onderwijs flexibel is om een duale carrière voor een topsporter mogelijk te maken. Dit komt mede door het turnprogramma, waar op jonge leeftijd al veel trainingsintensiteit nodig is, terwijl deze talenten c.q. topsporters leerplichtig zijn. Doordat dit op jonge leeftijd speelt zien medewerkers op het CTO, bondscoaches en medewerkers in het onderwijs, dat de duale carrière later bij het hoger onderwijs ook normaal gevonden wordt en de topsporter in staat is deze combinatie succesvol te doorlopen. Onder flexibel onderwijs verstaan de geïnterviewden ook het aanbieden van online leren of op afstand leren. Peter, topsportcoördinator, ziet op dit gebied nog een uitdaging:

"Ook steeds meer plaats, tijd onafhankelijk leren proberen we voor elkaar te krijgen, online methodes dat soort zaken, dat je ook echt flexibel onderwijs nog beter kunt bieden."

Ondanks deze uitdaging zijn er ook beperkingen, omdat deze manier van onderwijs bieden niet binnen alle opleidingen of faculteiten mogelijk is. Vera, topsportcoördinator, zegt hierover het volgende:

"Daar zijn ze wel heel erg mee bezig om op afstand ook examens af te nemen. Alleen dat moet een examencommissie van een faculteit moet dat goedkeuren en het is nog best wel fraudegevoelig. Jij doet op afstand examen en je moet dan je laptop laten zien en je moet een scan maken van de hele ruimte waarin je zit dus dat is nog wel een dingetje, dus nog niet alle faculteiten zijn daar even enthousiast over. Daarbij komt bijvoorbeeld dat niet alle tentamens hier heel erg handig voor zijn om digitaal af te nemen, het zijn natuurlijk wel een beetje techneuten hier, er zijn een paar van die tentamens die kan je niet meerkeuze of open maken. Er moet getekend worden, dus ja, met een laptop gaat dat niet helemaal. Er zitten nog beetje haken en ogen aan, dus sowieso kan het niet met alle vakken."

Alle geïnterviewden erkennen dat op dit moment veel flexibiliteit vanuit het onderwijs wordt geboden en dat sportprogramma's niet tot nauwelijks aanpassingen doen. Ellen, topsportcoördinator, en Mark, studie-intermediair op een CTO, zeggen er het volgende over:

"En de faciliteiten, het zou zo maar kunnen zijn dat de faciliteiten die onderwijsinstellingen bieden: flexibiliteit in leerrooster, flexibiliteit in toetsing, dat bij sportbonden flexibiliteit in training, ik weet niet of je flexibiliteit in wedstrijden moet zoeken, maar dat daar ook gekeken wordt naar wat zijn knelpunten waar een topsportende student tegen aanloopt en welke hulp kan er vanuit de sport geboden worden om die knelpunten op te lossen." (Ellen)

"Bijvoorbeeld een judo, zo'n programma is nog redelijk schoolvriendelijk. Nu heeft zij wel een beetje aangepast trainingsprogramma, ze hebben haar iets meer ruimte gegeven voor school, maar het zou in principe 9x per week trainen. Maar een handbal, ik heb daar een rooster hangen, die trainen in principe tot 10:00 en dan weer om 16:00, volleybal jongens tot 10:00 en na 16:30, maar ik heb ook rolstoelbasketbal die trainen 09:00 tot 11:00 en 15:00 tot 17:00, dus dat wordt wel weer veel krapper. Wintersporters die gewoon in een schooljaar 5 maanden in het buitenland zitten. Dus dat is nog wel een verschil." (Mark)

In de focusgroep kwam naar voren dat een van de topsporters niet in staat was een bouwkunde opleiding te volgen, omdat het onderwijs zich niet kon aanpassen aan haar trainingstijden. Om die reden heeft zij gekozen voor de opleiding sportkunde in een topsportklas, omdat daar wel flexibiliteit mogelijk is. Op de vraag of het mogelijk is dat haar trainingstijden aangepast worden, antwoordt ze als volgt:

"Nee, dat is niet mogelijk. Wij werken naar een bepaalde piek toe, dus ik zit aan bepaalde trainingstijden vast en het is daarom dus handig als het onderwijs zich daaraan aanpast. Daarnaast kies ik zelf ook eerder voor de sport."

4.4.3 Competenties van een topsporter

Deze paragraaf beschrijft de belangrijkste eigenschappen die een topsporter moet bezitten om een duale carrière te volbrengen. Dit wordt weergegeven vanuit zowel het perspectief van de begeleiders als van de topsporters.

Welke competenties zijn van belang volgens begeleiders binnen sport en onderwijs?

Volgens de begeleiders is het van belang dat topsporters verantwoordelijkheid nemen, organisatorisch vermogen hebben, communiceren, keuzes maken en motivatie tonen. Hieronder wordt per competentie uitgelegd waarom deze van belang is.

Verantwoordelijkheid nemen

Alle geïnterviewden zijn het er over eens dat de competentie 'zelf verantwoordelijkheid nemen' voor de topsporter essentieel is om de duale carrière te kunnen voltooien, maar begeleiders en faciliteiten moeten daarin wel ondersteunen om een duale carrière mogelijk te maken. De topsporter is uiteindelijk zelf verantwoordelijk voor zijn succes. Vera, topsportcoördinator, en Mark, studie-intermediaire, verwoorden dit als volgt:

"Uiteindelijk moeten ze het wel zelf doen. En volgens mij is het ook wel een beetje door schade en schande word je wijs dan. Soms moet er ook een keertje iets niet kunnen om dan de volgende keer te denken van oh dat had ik inderdaad anders moeten doen." (Vera)

"Dus daarin ligt ook wel het allerbelangrijkste deel van de verantwoordelijkheid ook gewoon bij de sporter en dat heb ik heel erg van ze nodig om het tot een succes te maken." (Mark)

De geïnterviewden zien wel een verschil tussen het MBO, en HBO en WO. Onderstaand citaat van Peter, topsportcoördinator, geeft dit duidelijk weer:

"Bij het HBO en WO heeft de student zelf gewoon een hogere mate van zelfregulatie, kan beter plannen, en heeft zelf ook de ruimte om te zeggen ik ga niet naar het college want het is geen plicht om aanwezig te zijn, dus die heeft daar zelf ook een stukje invloed op."

Organisatorisch vermogen

Volgens de begeleiders is 'organisatorisch vermogen' een cruciale competentie om een duale carrière te voltooien. Zoals in de paragraaf over de begeleiding ook naar voren komt is planning cruciaal voor het signaleren en voorkomen van knelpunten. Daarnaast creëert een planning overzicht voor een topsporter waardoor het mogelijk is focus te bepalen en op beide vlakken te kunnen excelleren. Ellen, topsportcoördinator, zegt hierover het volgende:

"Aan de andere kant zit ik ook wel heel erg te hameren van als jij twee fulltime banen met elkaar wil combineren moet je ook kunnen plannen en communiceren. En als je dat niet doet dan ga je ergens spaak lopen, dan kan ik het één of twee keer opvangen, maar op een gegeven moment is dat ook klaar."

Communiceren

Een derde belangrijke competentie is 'kunnen communiceren'. Een topsporter moet in staat zijn over zijn voortgang en planning met betrekking tot studie en sport te communiceren naar zijn bondscoach, docenten, topsportcoördinatoren, studiebegeleiders en studie-intermediairs. Daarnaast is het belangrijk dat een topsporter ook zijn successen deelt. Hierdoor creëert hij waardering en een gunfactor. Door deze waardering of gunfactor zijn begeleiders, docenten of coaches meer bereid om mee te denken over oplossingen. Het volgende citaat van Peter, topsportcoördinator, sluit hierop aan:

"Wij zeggen altijd er zijn drie factoren belangrijk en dat zijn: communicatie, communicatie en communicatie. Heel makkelijk. Het klinkt heel makkelijk. Alleen wat je heel erg ziet bij topsporters, topsporters hebben altijd de neiging om het zelf op te willen lossen. Dus wat ze doen, er ontstaat een probleem en dat probleem willen ze zelf oplossen, dat probleem wordt groter en uiteindelijk kunnen ze het niet meer over zien en haken ze af. Wat je eigenlijk wil en wat we ook wel proberen te doen is om ze te leren om hulp te vragen en ze te leren communiceren. Op het moment dat iets niet lukt en ik communiceer er over kan er altijd een oplossing gevonden worden. Op het moment dat iets niet lukt en de deadline is voorbij dan is de deadline voorbij."

Keuzes maken

Competentie vier gaat over 'keuzes durven maken' Volgens de begeleiders moeten topsporter in staat zijn keuzes te durven maken met betrekking tot de duale carrière. De begeleiders erkennen dat dit voor topsporters vaak lastig is, omdat zij van nature op beide vlakken goed willen presteren. Een keuze maken om iets niet te doen wordt, volgens de begeleiders, door topsporters gezien als falen. Aan de andere kant zorgt het maken van keuzes voor een balans en een bepaalde rust die nodig zijn voor de focus. Vera, topsportcoördinator, erkent dit ook:

"Dat je dus in staat bent om, dat lijkt mij best lastig, om iedere keer maar weer een keuze te maken, OK prima dit is bij wijze van spreken mijn Olympische cyclus, dat betekent dat als ik aan het begin van de cyclus zit dat ik dan mijn focus leg op mijn studie, want dan kan ik dan slagen maken en dan kan ik misschien iets rustiger aan doen, tussen haakjes, bij mijn sport en dat als het weer drukker wordt bij mijn sport, dat je dan ook realiseert dat betekent dus dat ik dan een stap terug moet doen in de studie en dan kan ik niet drie vakken doen per kwartaal, misschien kan ik er dan maar een doen."

Motivatie

Als laatste is de competentie 'motivatie'; van belang voor het voltooien van een duale carrière. Volgens de begeleiders moeten topsporters gemotiveerd zijn om studie en topsport te combineren en een succes van beide te willen maken. Aan de andere kant is het laten zien van deze motivatie ook nodig om van begeleiders, docenten of bondscoaches een bepaalde welwillendheid te krijgen. Dit gaat ook samen met het kiezen van de juiste studie en niet een studie omdat het makkelijk te combineren is met het topsportprogramma. Het volgende citaat van Mark, studie-intermediair, laat zien dat hij die motivatie ook nodig heeft om zijn werk te kunnen uitvoeren.

“Wat ik nodig heb is ook wel de motivatie van de sporter om het ook te laten werken. Dus niet alleen maar hier een leuk gesprek met mij te voeren en dan oh ja dat moet ik oppakken en deze planning daar ga ik nu aan werken, om vervolgens als ze hier de deur uitlopen ook echt aan de slag gaan en dat is natuurlijk soms lastig.”

Welke eigenschappen zijn van belang volgens de topsporters?

Op basis van de verkregen informatie door begeleiders is ook in de focusgroep met topsporters gevraagd naar de competenties die zij nodig hebben om een duale carrière te volbrengen. Ook zij zeggen dat het voltooien van een duale carrière hun eigen verantwoordelijkheid is en dat zij die verantwoordelijkheid moeten nemen. Zij zeggen verder dat begeleiding hierin heel belangrijk is om er voor te zorgen dat ze op koers blijven. Daarnaast vergt een duale carrière een bepaalde discipline. Deze discipline opbrengen vinden de topsporters lastig, omdat sport op één staat. Door een studie te kiezen die aansluit op hun interesse zijn ze meer gemotiveerd en lukt het beter deze discipline op te brengen. In de discussie gaf één van de topsporters aan dat een topsportcarrière tijdelijk is en dat hij daarna nog een carrière nodig heeft om zichzelf financieel te redden. Onderstaand citaat is van deze topsporter:

“Een topsportcarrière is maar tijdelijk en ik verdien helaas niet genoeg om daarna niks meer te doen. Dus een studie voltooien is van belang om mijzelf na mijn topsportcarrière ook te kunnen redden.”

Uit de focusgroep komt ook naar voren dat organisatorisch vermogen van belang is. Zelfs voor topsporters die een studie volgen in een topsportklas. Dit is een speciaal opgerichte klas waarin nog verder tegemoet wordt gekomen bij het aanbieden van flexibel onderwijs. Uit de focusgroep blijkt dat ondanks de flexibiliteit het noodzakelijk is een planning te maken om voor jezelf een overzicht te hebben. Dit maakt het makkelijker gemotiveerd te blijven en te communiceren naar de verschillende betrokkenen.

De topsporters geven aan dat zij over een bepaald sociaal vermogen moeten beschikken. Dit is van belang om geen scheve gezichten te krijgen bij klasgenoten over afwezigheid of samenwerking. Voornamelijk samenwerken in groepen wordt gezien als een lastig punt aangezien topsporters weinig aanwezig zijn en minder flexibel zijn om af te spreken. Door hier duidelijk over te communiceren en voornamelijk uitleg te geven is er meestal wel begrip voor de situatie. Een judoka zegt hierover:

“Ik moest heel sociaal doen tegen mijn klasgenoten om respect te krijgen en waardering voor wat ik naast mijn opleiding nog doe.”

De volgende paragraaf reflecteert naar de belangrijkste resultaten uit de voorgaande paragrafen.

4.5 Samenvatting resultaten

Deze paragraaf bevat de belangrijkste resultaten uit het hoofdstuk. Op basis hiervan wordt in hoofdstuk 5 met behulp van het perspectief van de ANT geanalyseerd welke elementen belemmerend en welke ondersteunend zijn voor het voltooien van een duale carrière.

Uit de resultaten komt allereerst naar voren dat het van belang is dat op beleidsniveau het beleid voor verankering zorgt binnen onderwijsinstellingen en sportorganisaties. Ten tweede moet het beleid zorgen voor bewustwording bij medewerkers van onderwijsinstellingen en sportorganisaties over de duale carrière. In de derde plaats is het door middel van beleid mogelijk de duale carrière te borgen en zorgt het voor legitimering. Het laatst gevonden resultaat is dat de topsportstatus een belangrijke voorwaarde is in het beleid van onderwijsinstellingen.

Uit de resultaten blijkt dat voor de vormgeving en uitvoering van het beleid onderscheid te maken is op landelijk, regionaal en lokaal niveau. Op landelijk niveau speelt NOC*NSF, mede door een medewerker verantwoordelijk te stellen voor de duale carrière, een belangrijke rol in de vertaling van de duale carrière naar sportorganisaties. Daarnaast is Actieplan FLOT een belangrijke actant voor het hoger onderwijs, aangezien hierdoor eenduidige afspraken rondom het topsportbeleid zijn gemaakt. Op regionaal niveau ligt de verantwoordelijkheid voornamelijk bij het CTO en NTC en de samenwerkingsverbanden met regionale onderwijsinstellingen. Lokaal niveau richt zich voornamelijk op de afspraken die er tussen de topsporters, topsportcoördinatoren en studie-intermediairs gemaakt worden. Uit de resultaten komt naar voren dat op MBO niveau nog een verbeterslag te maken valt met betrekking tot het vormen van topsportbeleid en de uitvoer. Dit komt doordat het voor een MBO instelling niet verplicht is, vanuit de MBO Raad, topsportbeleid op te stellen.

Uit de resultaten blijkt dat op organisatorisch niveau al veel is ingeregeld rondom de duale carrière. Mede door het oprichten van de CTO, NTC en RTO's heeft onderwijs een prominentere plek veroverd. Daarnaast wordt in begeleiding en flexibiliteit veel gefaciliteerd om een duale carrière mogelijk te maken. Uit de resultaten blijkt dat het onderwijs zich flexibel moet opstellen door middel van bijvoorbeeld een flexibel rooster, uitstel tentaminering en leren op afstand. Ook de topsporters geven aan dat dit zinvol zou zijn, omdat zij sport voorop hebben staan.

Als laatste blijkt uit de resultaten dat het voltooien van een duale carrière de verantwoordelijkheid is van de topsporter. De topsporter moet het vermogen hebben om te communiceren en organiseren en hij moet gemotiveerd zijn voor zowel sport als studie. Indien de topsporter dit laat zien is het voor begeleiders en instellingen beter mogelijk te schakelen in complexe situaties in de duale carrière. Aansluitend geven de topsporters aan dat het van belang is dat zij een bepaald sociaal vermogen hebben zich sociaal opstellen naar klasgenoten om zo respect en waardering te krijgen voor wat zij naast hun studie doen. Dit maakt de samenwerking makkelijker.

5. Analyse

Dit hoofdstuk bevat de analyse van de onderzoeksresultaten van deze studie op basis van het theoretisch kader dat geschetst is in hoofdstuk 2. In de analyse is het perspectief van de Actor Network Theory (ANT) leidend en wordt dit ondersteund door de veldentheorie van Pierre Bourdieu. Op basis van de literatuur worden de resultaten verklaard en wordt er onderscheid gemaakt tussen versterkende en beperkende beleids- en organisatorische factoren die van belang zijn voor het faciliteren van de duale carrière van een topsporter.

In de eerste paragraaf volgt een analyse van de definities van de duale carrière. De tweede paragraaf bevat een analyse over de belangrijkste actanten rondom een duale carrière. De laatste paragraaf gaat in op welke actanten versterkend en beperkend zijn voor de duale carrière van een topsporter.

5.1 Definitie duale carrière

Uit de analyse van de resultaten blijkt dat er veel verschillende definities gebruikt worden in de literatuur en interviews en dat er maar in geringe mate sprake is van overeenstemming over de begripsvorming. Uit de diversiteit in deze definities blijkt dat pogingen om het begrip 'duale carrière' te definiëren tot nu toe niet tot eenduidigheid hebben geleid. Uit de resultaten blijkt dat duale carrière een breed begrip is en dat naast de combinatie van topsport en onderwijs ook gesproken wordt over de combinatie van topsport en werk. Vanwege de focus van dit onderzoek zijn de definities geanalyseerd op basis van de combinatie topsport en hoger onderwijs. Dit onderzoek verstaat MBO, HBO en WO-instellingen voor hoger onderwijs. Het gaat dus om een combinatie van het beoefenen van topsport enerzijds en het volgen van een studie aan een MBO, HBO of WO-instelling anderzijds. Uit de analyse van de verschillende beleidsdocumenten blijkt dat deze op inhoud erg overeenkomen en voornamelijk een brede context bevatten. Het begrip duale carrière wordt in deze documenten gedefinieerd vanuit een holistisch perspectief, waar het belang van de domeinen topsport, onderwijs, werk, maatschappelijke inzet en sociale relaties voorop staat, zoals in het Holistisch Atletisch Carrière model van Wylleman et al. (2013). Dit komt ook overeen met de definities die gegeven zijn door beleidsmedewerkers van NOC*NSF. In de definities van begeleiders op een CTO en bij onderwijsinstellingen komt dit minder overtuigend naar voren en is het begrip 'duale carrière' gericht op het succesvol combineren van topsport en onderwijs. Echter, hier is ook een verschil van opvatting waar te nemen. De begeleiders in het onderwijs geven aan dat deze combinatie een gelijkwaardige combinatie is. De topsporter moet in staat zijn keuzes te maken, maar hij is als jongleur steeds bezig om het een voorrang te geven boven het ander of andersom. De begeleiders op een CTO geven echter aan dat duale carrière een combinatie is, maar dat sport voorrang heeft boven het onderwijs. Hier is een verschil van gedachtegoed te herkennen, wat te verklaren is vanuit de veldentheorie van Pierre Bourdieu. Volgens Bourdieu kent een 'field' zijn eigen organisatie, structuur, regels en positie. Binnen deze samenleving wordt een habitus gevormd. De habitus refereert naar hoe wij de wereld begrijpen, gebaseerd op (on)bewuste ideologieën, normen en waarden die zijn ontwikkeld in een bepaalde sociale omgeving (P. Bourdieu, in Calhoun 2012). Door de manier waarop een persoon de wereld begrijpt vormt hij of zij een perspectief op zijn of haar eigen positie in de samenleving met daarbij horende gedragingen en denkwijze. Een CTO-begeleider bevindt zich in een sportomgeving waaruit te verklaren is dat zijn of haar denkwijze vooral gericht is op sport en dat zijn of haar definitie van het begrip 'duale carrière' daarop aansluit. De topsportcoördinatoren definiëren het begrip 'duale carrière' als een gelijkwaardige combinatie van topsport en hoger onderwijs. Deze gelijkwaardigheid valt te verklaren uit het feit dat zij binnen het onderwijs vaker te maken hebben met het feit dat een studie gecombineerd wordt met iets anders. Bijvoorbeeld een student die een baan met een studie combineert. Vanuit de ANT vormen verbindingen tussen verschillende actanten echter een coherent geheel en kan vanuit dit geheel uitvoering gegeven worden aan beleid. Door een verschil in gedachtegoed kan deze uitvoering tegengehouden worden. Volgens Stalder en Clement (1997) heeft de mate waarin netwerken convergeren c.q. divergeren invloed op het proces van translatie. Uit de

interactie tussen actanten komt een voortdurende ordering zorgt voor een coherent geheel of dit juist tegenhoud. Dit proces kan echter niet door een persoon in gang gezet worden, hier is een netwerk voor nodig en moet zowel het bestaande netwerk als het nieuwe netwerk veranderen. Het vereist dus een actief proces waarin beide netwerken verbindingen aangaan. Het verschil in definities verklaart een verschil in gedachtegoed. Dit verklaart waarom het voor een topsporter op dit moment in de praktijk lastig is een duale carrière te hebben. Beide netwerken, topsport en hoger onderwijs, zijn nog niet in staat actief verbindingen met elkaar aan te gaan en daardoor bij te dragen aan veranderingen.

De volgende paragraaf bevat een analyse van de actanten die invloed hebben op duale carrière van een topsporter en welke relatie deze actanten hebben in het netwerk. Daarna gaat de analyse in op wat de betekenis van deze relaties en hoe deze zich tot elkaar verhouden.

5.2 Belangrijkste beleids- en organisatorische aspecten voor een duale carrière

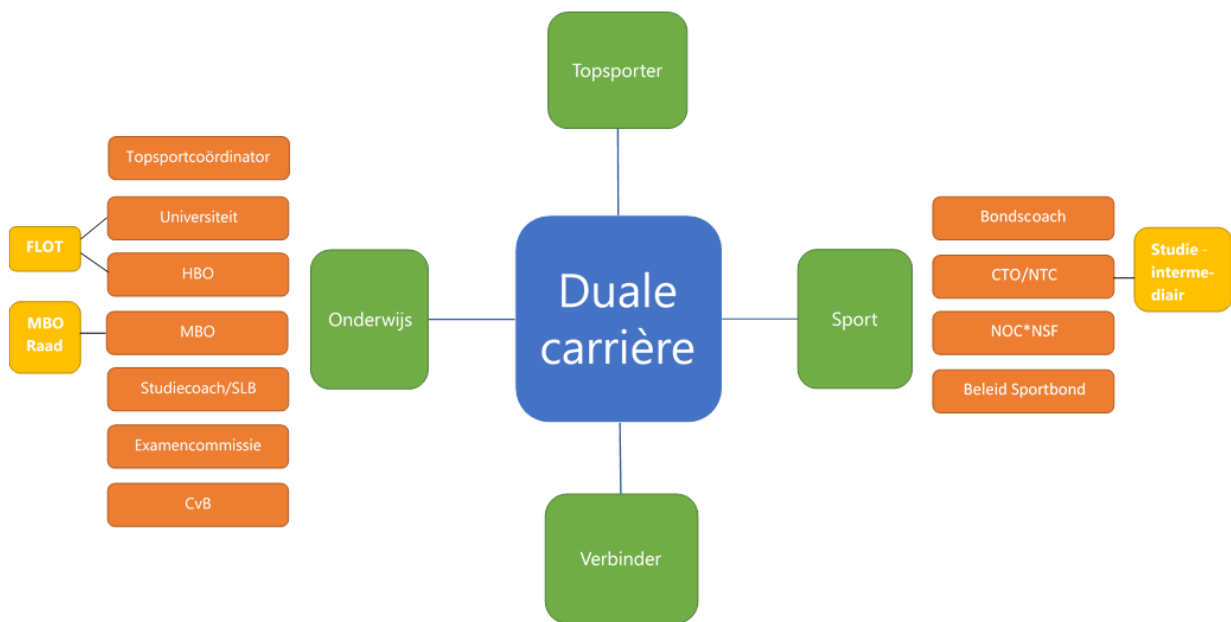
Volgens Bovens et al. (2012) is beleid noodzakelijk om sturing te geven aan alle voornemens, keuzes en acties van één of meer bestuurlijke instanties met betrekking tot een bepaalde maatschappelijke ontwikkeling. De aandacht ligt volgens hem echter niet primair bij de overheid als actor, maar bij de interactie tussen meerdere actoren die van elkaar afhankelijk zijn om het gezamenlijke beleidsdoel te bereiken (zie paragraaf 2.4). Om dit gezamenlijke beleidsdoel te bereiken is het noodzakelijk dat er door beleidsactoren gestuurd wordt en aanpassingen gedaan worden waar nodig. Zoals beschreven in paragraaf 2.4 is het belangrijk om voor ogen te houden op welke wijze er gestuurd wordt, welke actoren betrokken zijn en welke invloed zij hebben op elkaar. Op basis hiervan kan ook gekeken worden naar het beleid en organisatie rondom de duale carrière van een topsporter.

In het geval van duale carrière, is in dit onderzoek, het gezamenlijke beleidsdoel, dat het mogelijk gemaakt wordt dat een topsporter een combinatie van het beoefenen van topsport en hoger onderwijs kan volgen. Uit de resultaten blijkt echter nog een verschil van inzicht, want op gebied van verankering en borging zitten het onderwijs en de sport nog niet op één lijn.. De onderwijsinstelling hebben, mede door landelijke samenwerkingsovereenkomsten, een topsportbeleid, maar de meeste sportbonden hebben nog geen beleid rondom het faciliteren van onderwijs bij topsporters. Daarnaast wordt het belang van onderwijs onvoldoende uitgedragen door bondscoaches. Een voorbeeld hiervan zijn de verschillende trainingstijden van de topsportprogramma's, waar geen rekening gehouden wordt met onderwijsroosters. Daarnaast kent het HBO en WO een landelijk samenwerkingsverband, maar dit ontbreekt op MBO niveau. MBO instellingen zijn niet verplicht om een topsportbeleid te hanteren en hierdoor is het beleid versnipperd en nauwelijks geborgd.

Bovenstaande gegevens laten duidelijk het proces van translatie zien. Translatie gaat over het feit dat door middel van interactie een actant steeds veranderd en verplaatst. Door deze verplaatsing en verandering geven actanten verschillend uitvoering aan beleid. Een duidelijk voorbeeld hiervan is het verschil in organisatie van de topsportprogramma's. Het handbalprogramma houdt wel rekening met trainingstijden en onderwijs, terwijl dit bij het atletiekprogramma niet nauwelijks aan de orde is.

Zoals hierboven aangegeven ondergaat het beleid stappen naar de werkvloer door middel van interactie met verschillende actanten binnen het netwerk of met nieuwe actanten die willen toetreden tot het netwerk. Volgens Akrich & Latour (2008) is een actant '*whatever acts or shifts action*'. Dit kunnen dus mensen en niet-mensen zijn. Deze actanten zijn binnen netwerken van relaties met elkaar verbonden en oefenen invloed op elkaar uit. In paragraaf 2.2. is beschreven dat elk veld een eigen structuur en doelstelling heeft en dat dit niet zomaar overdraagbaar is naar een ander veld. De groep die in het veld domineert kan druk uitoefenen op anderen en de regels van het veld bepalen. Deze dominante groep bepaalt wat belangrijk is en op welke manier dingen aangepakt worden. Echter kunnen binnen dit veld weer verschillende velden bestaan die verschillende waarden nastreven (Bourdieu et al., 1992).

De dominante groep kan echter alleen macht uitoefenen als het over voldoende kapitaal beschikt. Daarbij zijn vier soort kapitaal te onderscheiden: economisch, cultuur, sociaal en symbolisch. Ten slotte bepaalt de habitus de manier waarop iemand in het leven staat, hoe iemand dingen waarneemt en waardeert en op basis waarvan iemand handelt (Hallett, 2013). Om inzichtelijk te krijgen hoe het veld duale carrière, de subvelden hoger onderwijs en topsport en de verschillende betrokken actanten zich tot elkaar verhouden zijn Figuur 6 en Figuur 7 opgesteld. Figuur 6 geeft inzicht in het veld, de subvelden en de betrokken verhoudingen. Figuur 7 geeft inzicht tot de verbindingen, relaties en machtsverhoudingen binnen het veld en de subvelden.

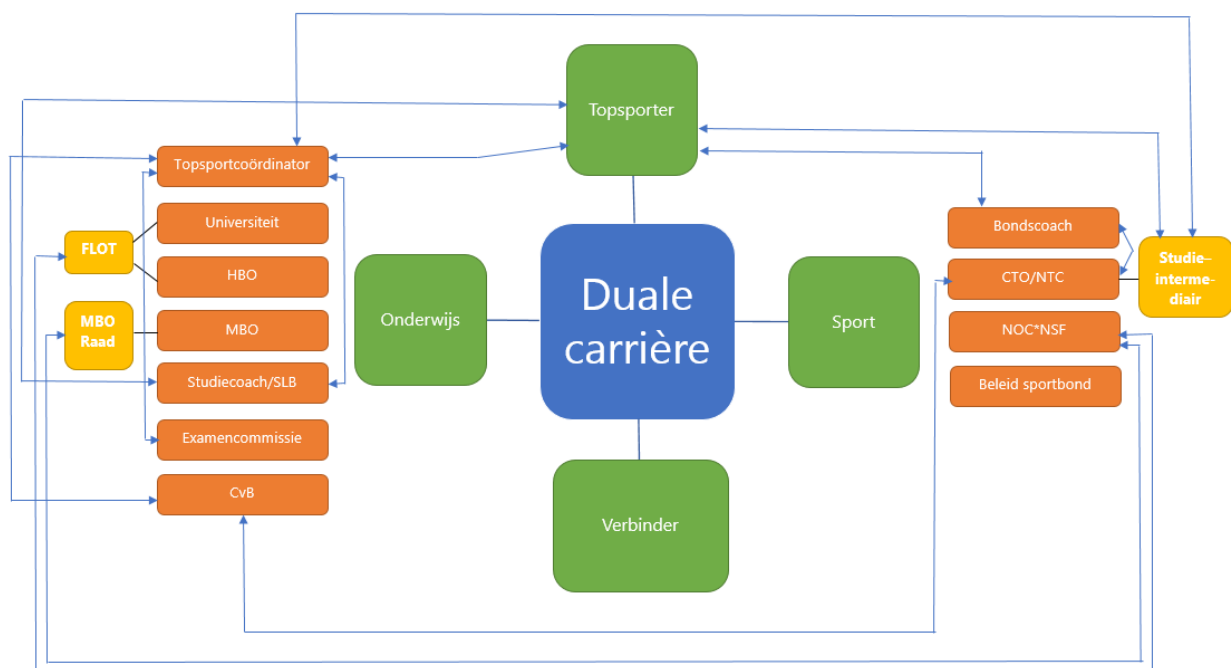
Figuur 6 Het duale carrière netwerk

Zoals Figuur 6 laat zien bestaat het veld 'duale carrière' uit de subvelden: onderwijs en sport. De topsporter en 'een verbinder' nemen beide een positie in tussen deze velden. De topsporter staat tussen het onderwijs en de sport en moet zich dus in beide velden bewegen. Hiervoor moet de topsporter bepaalde competenties ontwikkelen zoals plannen, communiceren en verantwoordelijkheid nemen. Echter, hier ligt ook een organisatorische en beleidsmatige verantwoordelijkheid voor de subvelden onderwijs en sport. Zoals Figuur 6 laat zien, kennen beide velden hun eigen structuur, logica en autonomie. Een topsporter is geholpen als beleid en organisatie samen komen en beide velden op een bepaald manier een stabiel netwerk creëren. Echter blijkt uit de analyse dat dit door de eigen structuur en doelstelling binnen beide velden lastig is. Het onderwijs heeft als hoofddoel dat een topsporter zijn of haar diploma haalt en zit daarnaast aan bepaalde wettelijke regels vast. Wel hebben zij, bijvoorbeeld door Actieplan FLOT, getracht hier een bepaalde flexibiliteit te bieden richting de sport. Hierdoor kan een topsporter, indien hij of zij een erkende topsportstatus bezit, gefaciliteerd worden in flexibele roosters en tentaminering. Aan de andere kant heeft de sport, door middel van het oprichten van CTO en NTC, getracht onderwijs een bepaalde positie te geven. In de praktijk blijkt echter dat topsportprogramma's leidend zijn en onderwijs vaak op de tweede plaats komt. Dit komt doordat een bondscoach nauwelijks consensus maakt omdat hij of zij door de sportbond wordt afgerekend op de sportieve prestaties van zijn topsporters.

Binnen het veld duale carrière blijkt het subveld sport te domineren en de regels te bepalen binnen het veld. Hier blijkt vanuit het onderwijs echter een begrenzing te zijn vanwege de verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de examencommissie en het CvB. Indien een CvB geen belang heeft bij topsportbeleid binnen de onderwijsinstelling, dan is het voor een topsporter nauwelijks mogelijk een

duale carrière te beoefenen omdat er geen flexibiliteit mogelijk is. Dit is voornamelijk binnen het MBO terug te zien, omdat de MBO-onderwijsinstellingen niet verplicht zijn topsportbeleid door te voeren. Daarnaast heeft een examencommissie beslissingsrecht over bijvoorbeeld uitstel van tentamens of het uitstellen van het Bindend Studie Advies. Indien een examencommissie besluit geen uitstel te verlenen komt een topsporter in de problemen bij het behalen van zijn studie. Om de topsporter hierbij te ondersteunen en de beide subvelden te laten convergeren komt uit de resultaten de behoefte aan een onafhankelijke partij naar voren, in Figuren 6 en 7 is dit een verbinder genoemd. Deze verbinder begrijpt dat een topsporter zich in twee velden beweegt en dat daar bepaalde competenties voor nodig zijn. Aan de andere kant ziet een verbinder ook wat er in beide velden op organisatorisch en beleidsmatig vlak gebeurt. Deze verbinder heeft het overzicht en kan hierdoor inspelen op bepaalde ontwikkelingen en interacties die plaatsvinden om hierdoor beide subvelden met elkaar te verbinden en een stabiel netwerk te creëren. Door een stabiel netwerk moet het mogelijk zijn om als topsporter comfortabel in beide velden te bewegen.

Op grond van het overzicht van Figuur 6 en deze analyse is Figuur 7 opgesteld. Dit figuur geeft de verschillende relaties aan tussen de betrokken actanten en netwerken rondom de duale carrière.

Figuur 7 Relaties actanten binnen het duale carrière netwerk

Op basis van voorgaand figuur blijkt dat het beleid zich van landelijk niveau naar regionaal en lokaal niveau verplaatst. Actanten als een Actieplan FLOT, MBO Raad, NOC*NSF, beleid bij sportbonden en een verbinder hebben grote invloed op de manier waarop het beleid zich verplaatst. Daarnaast blijkt dat binnen het onderwijsnetwerk het CvB en de examencommissie een grote machtspositie hebben in verband met hun wettelijke beslissingsrecht. Vanuit die machtspositie oefenen zij invloed uit op topsportcoördinatoren, studiecoaches/SLB-ers binnen het eigen subveld en op de topsporter. Voor een topsporter is daarom een erkende NOC*NSF topsportstatus van wezenlijk belang, aangezien de onderwijsinstellingen die status in het beleid als voorwaarde stellen om bepaalde rechten, zoals uitstel van tentamens, te geven aan een topsporter.

Ook in het sportnetwerk is een bepaalde afhankelijkheid herkenbaar. Allereerst is een bondscoach sterk afhankelijk van het beleid van een sportbond en de waarde die gehecht wordt vanuit de sportbond aan een duale carrière. Indien een bondscoach sterk wordt afgerekend op de prestaties van zijn topsporters heeft dit invloed op de mate van flexibiliteit die hij aan zijn topsporters wil bieden om onderwijs te volgen. Dit heeft dan weer invloed op de topsporter en in hoeverre hij zich kan bewegen in het onderwijsveld. Terugkomend op de situatie van Randy, in de inleiding, kan gesteld worden dat zijn coach nauwelijks tot geen waarde hechtte aan het onderwijs, aangezien hij vanwege slechte topsportresultaten naar huis werd gestuurd. Een topsporter is dus afhankelijk van de bondscoach als het gaat om flexibiliteit rondom trainingsprogramma in combinatie het volgen van onderwijs. Dit geeft ook een bepaalde machtspositie weer van de sportbond en naar de bondscoach, maar ook van de bondscoach naar de topsporter. Een bondscoach heeft een bepaalde macht om te beslissen of onderwijs wel of niet belangrijk wordt gevonden. Een bondscoach kan hier zelf een bepaalde ruimte in geven aan de topsporter alleen is de sport uiteindelijk leidend, zoals ook in het voorbeeld van het atletiektalent naar voren komt. Zij is uiteindelijk niet in staat om haar studie bouwkunde te volgen, omdat zij trainingen moet volgen die niet te combineren zijn met het onderwijsprogramma. Uit de resultaten komt naar voren door een handbalster dat het als sportbond of bondscoach wel mogelijk is een bepaalde mate van flexibiliteit te bieden. Zij verplichten namelijk alle topsporters een studie te volgen naast hun topsportcarrière. Het trainingsprogramma is hier op aangepast door geen trainingen te plannen tussen 10:00 en 16:00. Uit de analyse blijkt dat een studie-intermediair op een CTO hierin een verbindende rol kan spelen door samen met de topsporter, bondscoach en het onderwijs een balans te vinden.

Echter blijkt uit de resultaten en analyse dat hier nog een verschil in opvatting is. Zo stellen de begeleiders dat topsporters zelf verantwoordelijk zijn voor het realiseren van een duale carrière. De begeleiders helpen de duale carrière mogelijk maken door te faciliteren in begeleiding en flexibiliteit. De topsporters zijn het eens met de verantwoordelijkheid die zij moeten nemen in hun duale carrière, maar zij geven aan dat de begeleider soms een schakel kan zijn richting een docent of bondscoach om een bepaalde flexibiliteit te realiseren.

Uit bovenstaande analyse komt ook weer het belang van de verbinder naar voren. Deze verbinder beweegt zich continu in de verschillende velden en signaleert op deze manier knelpunten. Door deze tijdig te signaleren op zowel operationeel als beleidsmatig niveau en op landelijk, regionaal en lokaal niveau, is het mogelijk om de topsporter verantwoordelijkheid voor zijn eigen duale carrière te laten dragen, maar tegelijkertijd er voor te zorgen dat de randvoorwaarden voor een duale carrière door zowel onderwijs als sport goed ingevuld worden. Dan is het dus een gedeelde verantwoordelijkheid van de topsporter, de sportorganisaties en het onderwijs.

Mede door de verschillende machtsverhoudingen en relaties binnen het veld duale carrière hebben bepaalde actanten een verruimend en andere een beperkend effect op de duale carrière van een topsporter. De volgende paragraaf gaat hierop verder in.

5.3 Beperkende en verruimende actanten voor de duale carrière van een topsporter

Actanten kunnen een beperkende of verruimende werking hebben. Verruimende actanten zijn in staat om (beleids)keuzes en gedrag te stimuleren. Terwijl beperkende varianten in staat zijn dit te belemmeren. Beleid kan bijvoorbeeld verruimend werken omdat het bepaalde flexibiliteit in het onderwijs biedt. Het kan alleen ook beperkend werken als een onderwijsinstellingen geen beleid heeft rondom een duale carrière en flexibiliteit niet haalbaar is. Uit de resultaten en de analyse komen beperkende en verruimende actanten naar voren, dit is weergegeven in tabel 1.

Tabel 1 Beperkende en verruimende actanten voor een duale carrière

	Beperkend	Verruimend
Beleid NOC*NSF		X
Bondscoach	X	X
CTO/NTC		X
Beleid Sportbond	X	
Actieplan FLOT		X
MBO Raad	X	
Topsportstatus	X	X
Begeleiders sportorganisaties en onderwijsinstellingen		X
Verbinder		X
Examencommissie	X	X
CvB	X	X
Competenties topsporter	X	X

Beleid vanuit NOC*NSF, het Actieplan FLOT, een CTO, een verbinder, begeleiding, flexibiliteit en het bezitten van bepaalde competenties als topsporter zijn verruimende actanten. Door middel van topsportbeleid is het mogelijk binnen onderwijsinstellingen bepaalde flexibiliteit, financiële middelen en begeleiding aan te bieden aan topsporters met een duale carrière. Dit heeft nog extra vorm gekregen door Actieplan FLOT waardoor op landelijk niveau bepaalde regels zijn opgesteld voor aangesloten universiteiten en HBO-instellingen. Tegelijkertijd is daar een beperking te zien bij het MBO. De MBO onderwijsinstellingen zijn op landelijk niveau niet verankerd op het gebied van topsportbeleid. Een onderwijsinstelling is vanuit de MBO Raad niet verplicht om topsportbeleid te hanteren. Dit beperkt een topsporter aan MBO-onderwijsinstelling in het volgen van een duale carrière, vooral omdat deze topsporters meestal nog leerplichtig zijn. Als daar geen afspraken over zijn binnen de instelling, is het voor de topsporter, vanwege de verplichte aanwezigheid, niet mogelijk topsport en onderwijs te combineren. Daarnaast speelt de topsportstatus zowel een verruimende als een beperkende rol. Voor topsporters met een NOC*NSF status is het een verruimende actant omdat dit mogelijkheden biedt tot flexibele roostering, tentaminering en financiële tegemoetkoming, afhankelijk van wat een onderwijsinstelling in zijn beleid heeft gezet. Echter op het moment dat een sporter nog geen status heeft beperkt dit hem of haar aangezien hij of zij dan geen mogelijkheden heeft tot deze faciliteiten.

Ook blijkt dat het benoemen van de duale carrière in de verschillende Sportagenda's een verruimende werking heeft. Dit heeft geleid tot het opzetten van verschillende CTO waardoor het onderwijs een prominente plek binnen het sportprogramma heeft en de topsporter binnen straal van 30 minuten reistijd kan wonen, studeren en trainen. Een CTO is opgericht om dit aan te bieden en kan door samenwerkingsverbanden met onderwijsinstellingen in de regio een topsporter ook faciliteren in zijn duale carrière. Ondanks dat de prominente plek voor het onderwijs blijkt dat dit nog onvoldoende is, aangezien bondscoaches door de sportbond worden afgerekend op hun sportprestaties.

Daarnaast geven de topsporters aan dat zij sport op één hebben staan en dat onderwijs volgend is. Door dit gedachtegoed bij topsporters, sportbonden en bondscoaches is het lastig om de duale carrière als een gelijkwaardige combinatie te maken en een coherent geheel te creëren. Hierdoor worden topsporters, ondanks de prominente plek voor het onderwijs, toch beperkt in hun duale carrière.

Begeleiding en flexibiliteit zijn faciliteiten die noodzakelijk zijn voor een topsporter om een duale carrière te volbrengen. Begeleiding moet zowel bij sportorganisaties als onderwijsinstellingen ingebed zijn. Een begeleider kan namelijk een topsporter op de juiste koers houden en helpen om knelpunten tijdig te signaleren en voorkomen. Beperkend hierin is dat binnen het onderwijs de begeleiding niet altijd even sterk is, omdat de begeleiders het vaak naast hun normale functie doen. Hierdoor is het iets wat zij er bij doen en de begeleiding dus heel tijdsafhankelijk wordt. Flexibiliteit moet voornamelijk geboden worden door onderwijsinstellingen door middel van flexibele roosters, uitstel van tentamens of op afstand leren. Ondanks dat dit verruimend werkt voor een topsporter blijkt dat het voor onderwijsinstellingen als beperkend wordt ervaren. Op dit moment wordt er vanuit gegaan dat het onderwijs de benodigde flexibiliteit biedt, echter blijkt hier ook een begrenzing aan te zitten. Allereerst vanwege bepaalde wet- en regelgeving vanuit het ministerie van OCW, maar ook vanuit de opleidingen. Denk hierbij aan de leerplichtwet en bepaalde opleidingen kunnen bijvoorbeeld niet het leren op afstand bieden in verband het curriculum. Dit blijkt uit het fragment van het atletiektalent dat noodgedwongen haar studie bouwkunde moest stoppen omdat het onderwijs zich niet verder kon aanpassen aan haar trainingsprogramma.

Planning en goede communicatie vanuit de topsporter is van cruciaal belang. Indien een topsporter in staat is een goede planning te maken, vooruit te kijken en te communiceren over zijn voortgang is het minder complex om een duale carrière te volbrengen. Indien een topsporter hier niet toe in staat is en knelpunten niet tijdig gecommuniceerd worden, geeft dit problemen voor het slagen van de duale carrière. Een topsporter wordt dan afhankelijk van de actanten om hem heen, zoals een examencommissie. Indien de topsporter niet tijdig communiceert over een knelpunt of dit niet tijdig signaleert is het vaak te laat om het te op te lossen. Daarnaast creëert de topsporter hierdoor geen gunfactor terwijl deze wel van belang is om bij de overige actanten, zoals studiebegeleiders, in het netwerk welwillendheid en bereidheid te krijgen om met hem mee te denken. Het bezitten van bepaalde competenties kan dus beperkend of verruimend werken voor een duale carrière van een topsporter.

In dit alles kan de verbinder als algemene verruimende actant gezien worden. Dit heeft men het afgelopen jaar al gezien met een door NOC*NSF aangestelde projectleider duale carrière. Deze projectleider was in staat om bij sportorganisaties, onderwijsinstellingen en ministeries inzichtelijk te maken wat er speelt op beleids- en organisatorisch vlak, hoe ver Nederland is op dit gebied en waar nog verbeteringen mogelijk zijn. Door dit overzicht te hebben en continu in kaart te brengen is de verbinder in staat om beide velden naar elkaar toe te brengen en de topsporter met zijn duale carrière centraal te stellen. Belangrijk hierbij is dat verbinder wint aan sociaal en cultureel kapitaal. Binnen de duale carrière blijkt uit de resultaten geld en aanzien, wat economisch en symbolisch kapitaal wordt genoemd, minder van belang. Dit komt namelijk nauwelijks naar voren bij de betrokken actanten, wel geven de onderwijsinstellingen aan dat door financiële tekorten het niet altijd mogelijk is goede begeleiding te bieden aan topsporters. Uit de resultaten, paragraaf 4.2.2., blijken zaken als begeleiding, flexibiliteit, verankering en kennis wel van belang. Dit kan, op basis van de veldentheorie, gezien worden als sociaal en cultureel kapitaal. In de resultaten komt dat ook sterk naar voren wanneer er gesproken wordt over de projectleider duale carrière die afgelopen jaar als verbinder heeft gefunctioneerd, vanuit het onderwijs in de sport kwam werken en daarbij veel kennis en kwalificaties had. Dit en haar grote netwerk werden beide door de geïnterviewden als positief ervaren.

6. Conclusie

In dit onderzoek is gezocht naar een antwoord op de vraag "Welke beleidsfactoren en organisatorische aspecten zijn bepalend voor de duale carrière van een topsporter in Nederland?". Hiervoor is een kwalitatief onderzoek uitgevoerd bij hoger onderwijsinstellingen (MBO, HBO en WO), sportorganisaties (NOC*NSF en CTO) en topsporters.

6.1 Deelvraag 1

Wat kunnen we onder beleids(f)actoren en organisatorische aspecten verstaan en hoe verhouden deze zich tot het handelen van de topsporter volgens de Actor Network Theory?

Het onderzoek en de analyse zijn uitgevoerd op basis van de Actor Network Theory (ANT) en veldentheorie van Pierre Bourdieu. De ANT gaat er vanuit dat actanten, waarmee zowel mensen als niet-mensen worden bedoeld, met elkaar in verbinding staan en door deze verbinding een netwerk vormen. Door middel van interactie verandert een actant steeds van vorm. Een voorbeeld hiervan is de verandering en verplaatsing van beleid naar de praktijk. Belangrijk is dat als een nieuwe actant tot een bestaand netwerk wil toetreden, zowel de nieuwe actant als het bestaande netwerk moet veranderen. Op het moment dat beide netwerken naar elkaar toe convergeren is het mogelijk een stabiel en coherent geheel te vormen. Er is dan sprake van een 'black box': controversen en meningsverschillen zijn verdwenen en het quasi-object, centrale thema, staat niet meer ter discussie. Indien dit het geval is bij de duale carrière en er overeenstemming bestaat dat een topsporter zijn topsportcarrière kan combineren met een onderwijsprogramma zorgt dit voor stabiliteit bij het handelen van topsporters. Uit dit onderzoek kan geconcludeerd worden dat de duale carrière uit twee subvelden bestaat, namelijk het onderwijs en de sport. De topsporter en 'een verbinder' nemen beide een positie in tussen deze velden. De velden onderwijs en sport verschillen qua structuur nauwelijks, zie Figuren 4 en 5, maar wel qua doelstellingen en handelen. Deze verschillen hebben invloed op de topsporter die zich in beide velden beweegt en verantwoordelijk wordt gesteld voor zijn duale carrière. Uit de analyse blijkt ook dat de sport leidend is. En de topsporter hier naar handelt. Het is daardoor in de praktijk lastig is om onderwijs te combineren met topsportbeoefening.

6.2 Deelvraag 2

Wat leert het GEES onderzoek (2016) ons over welke organisatorische aspecten bepalend zijn voor topsporters om een duale carrière na te streven?

Uit het GEES-onderzoek blijkt dat eenduidige begeleiding naar topsporters belangrijk is, maar ook dat een topsporter bepaalde competenties moet beheersen. Competenties als 'toewijding', 'zelfregulatie' en 'assertiviteit' zijn van belang voor het realiseren van een duale carrière. Door middel van de begeleiding en de juiste instrumenten kunnen topsporters ondersteund worden in het ontwikkelen van deze competenties. Deze resultaten en de analyse in dit onderzoek sluiten aan bij de resultaten van het GEES-onderzoek. Topsporters moeten zelf verantwoordelijkheid nemen voor hun duale carrière, in staat zijn te communiceren en over organisatorisch vermogen beschikken. Het blijkt dat de begeleiding hierin nu niet eenduidig is en topsporters daardoor niet weten waar ze terecht moeten bij bepaalde knelpunten. Ook geven begeleiders bij sportorganisaties en onderwijsinstellingen tegenstrijdige signalen af. Dit leidt tot frictie en spanning bij de topsporter, de begeleiders en de betrokken onderwijs- en sportorganisaties. Het is van belang dat deze fricties worden opgelost om als topsporter een duale carrière te realiseren.

6.3 Deelvraag 3

Welke beleidsfactoren worden als relevant ervaren door duale carrière begeleiders en beleidsmedewerkers om topsporters te begeleiden in hun duale carrière?

Uit de resultaten en analyse van deze studie blijkt dat verankering, borging, legitimering en bewustwording relevante beleidsfactoren zijn om topsporters te begeleiden in hun duale carrière. Door middel van beleid is het mogelijk een eenduidige koers te varen met betrekking tot de begeleiding van topsporters in hun duale carrière. Het blijkt echter dat deze eenduidigheid met betrekking tot de duale carrière ontbreekt bij de velden onderwijs en sport. In dit onderzoek komt een verschil in gedachtegoed naar voren waarbij blijkt dat de sport leidend is. Hieruit kan geconcludeerd worden dat het noodzakelijk is dat sportbonden op beleidsniveau meer aandacht gaan besteden aan de duale carrière, die expliciet gaan opnemen in hun beleidsdocumenten en dit gaan vertalen naar de uitvoering. Hierdoor wordt het mogelijk meer gelijkwaardigheid te creëren tussen topsport en hoger onderwijs. Deze gelijkwaardigheid is relevant voor de eenduidige begeleiding vanuit sportorganisaties en onderwijsinstellingen richting topsporters in een duale carrière.

6.4 Deelvraag 4

Welke organisatorische aspecten worden als relevant ervaren door duale carrière begeleiders, beleidsmedewerkers en topsporters om een duale carrière te faciliteren?

Op grond van de resultaten en de analyse kan de conclusie getrokken worden dat 'een verbinder' van cruciaal belang is om de velden sport en hoger onderwijs samen te laten komen. Deze verbinder is in staat om verschillen in beide velden te signaleren. Door dit te signaleren is het mogelijk om naar mogelijkheden te zoeken om deze verschillen kleiner te maken en als velden dichterbij elkaar te komen. Hierop aansluitend kan geconcludeerd worden dat op dit moment de onderwijsinstellingen zich flexibel opstellen om de duale carrière voor topsporters mogelijk te maken. Dit wordt ook als relevant ervaren door betrokkenen in dit onderzoek, maar om topsporters optimaal te faciliteren in hun duale carrière is het van cruciaal belang dat ook het sportnetwerk de duale carrière organisatorisch faciliteert. Het realiseren van een duale carrière wordt op dit moment voor topsporters bemoeilijkt vanwege het intensieve topsportprogramma en de geringe flexibiliteit van de bondscoaches. Uit het onderzoek kan geconcludeerd worden dat dit komt omdat de bondscoaches alleen worden afgerekend op de geleverde sportprestaties en de mate waarin een duale carrière wordt uitgevoerd, eigenlijk niet meetelt. Hieruit blijkt dat de sportbonden onvoldoende uitvoering geven aan het beleid rondom een duale carrière of dit niet expliciet hebben opgenomen in het beleid.

6.5 Hoofdvraag

Welke beleidsfactoren en organisatorische aspecten zijn bepalend voor de duale carrière van een topsporter in Nederland?

Uit het onderzoek kan geconcludeerd worden dat verankering, borging, legitimering en bewustwording bepalende beleidsfactoren zijn voor de duale carrière van een topsporter. Om hier een stabiel netwerk te creëren voor topsporters in een duale carrière is het van cruciaal belang dat sportbonden op beleidsniveau de duale carrière benoemen, borgen en uitdragen. Daarnaast kan uit het onderzoek geconcludeerd worden dat het op organisatorisch niveau 'een verbinder', eenduidige begeleiding, flexibiliteit en de topsporter van cruciaal belang zijn voor een duale carrière van een topsporter. 'Een verbinder' moet in staat zijn om hoger onderwijs en topsport tot een gelijkwaardige combinatie te vertalen. Hierdoor moeten sportorganisaties en onderwijsinstellingen in staat zijn eenduidige begeleiding te faciliteren. Met eenduidige begeleiding wordt bedoeld dat het voor de topsporter duidelijk is bij wie hij terecht kan en de begeleiders de topsporter met dezelfde doelstelling begeleiden. Daarnaast is meer flexibiliteit bij topsportprogramma's noodzakelijk om als topsporter een duale carrière te realiseren. Deze drie organisatorische aspecten zijn cruciaal omdat deze aspecten het in de praktijk mogelijk kunnen maken om als topsporter succesvol te zijn in een duale carrière. Als laatste is een topsporter zelf verantwoordelijk voor realisatie van een duale carrière en moet hij in staat zijn dit te organiseren en over zijn knelpunten te communiceren.

7. Discussie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk komen de discussiepunten naar aanleiding van het onderzoeksproces naar voren. Vervolgens wordt een aantal aanbevelingen gegeven op basis van de uitkomsten van dit onderzoek.

7.1 Discussie

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van literatuuronderzoek, observatie, semigestructureerde interviews en een focusgroep. Het gebruik van de Actor Network Theory (ANT) heeft bij de onderzoeker geleid tot een nieuw perspectief op onderzoek doen. De onderzoeker is open en met een brede blik het onderzoek ingegaan. In eerste instantie was het vanuit het ANT kader voor de onderzoeker moeilijk om een duidelijk kader te schetsen. Om het kader te verhelderen is de veldentheorie van Bourdieu toegevoegd, dit zorgde voor meer kadering met betrekking tot de relaties binnen de verschillende velden en heeft de onderzoeker geholpen bij de analyse. Wat betreft de observatiemethode kan het volgende worden opgemerkt. De observatie vond plaats tijdens de duale carrière dag in maart 2017. Deze observatie heeft belangrijke input opgeleverd voor de topiclijst voor de semigestructureerde interviews met medewerkers bij onderwijsinstellingen en sportorganisaties. Een minpunt van de observatie was dat er weinig medewerkers van sportbonden aanwezig waren waardoor dit perspectief slechts beperkt naar voren kwam. De semigestructureerde interviews vonden plaats met medewerkers van onderwijsinstellingen en sportorganisaties, die in hun functie te maken hebben met de duale carrière van een topsporter. Alle medewerkers waren erg bereid om mee te werken, wat een bevestiging was voor de onderzoeker dat het onderwerp relevant is voor de dagelijkse praktijk van de topsporter. Een kanttekening is dat door tijdsbeperking het niet mogelijk was interviews te hebben met medewerkers van sportbonden. Dit had het onderzoek vollediger gemaakt. Het is daarom van belang om op dit punt een vervolgonderzoek uit te voeren, zodat meer aandacht kan worden besteed aan het perspectief van de medewerkers van sportbonden. Vervolgens is een focusgroep georganiseerd met topsporters en heeft een aantal interviews met topsporters plaatsgevonden. De focusgroep bestond uit topsporters uit een topsportklas aangezien dit in de beschikbare tijd het meest eenvoudig te organiseren was. Om een volledig beeld te krijgen zijn er interviews gehouden met drie topsporters die geen opleiding in een topsportklas volgen. Tijdens deze gesprekken zijn de resultaten getoetst van de begeleiders en is de stem van de topsporter gehoord. Door deze triangulatie kunnen de resultaten als valide worden geacht.

Uit de onderzoeksresultaten komt naar voren dat beleidsontwikkeling op het niveau van de duale carrière belangrijk is voor verankering en bewustwording. Uit de verschillen in definitie van duale carrière blijkt een duidelijk verschil in het gedachtegoed tussen de subvelden, topsport en onderwijs. Sportorganisaties en topsporters geven namelijk aan dat sport leidend is en onderwijs flexibiliteit moet faciliteren. Hierdoor blijkt verankering moeilijk en blijkt dat het onderwijs zich verplicht voelt zich aan te passen, terwijl sportorganisaties dit in mindere mate voelen. Een mogelijke verklaring voor dit resultaat biedt de veldentheorie van Bourdieu (2005) die stelt dat binnen een veld een groep domineert die druk uitoefent op de anderen in het veld. De dominante groep bepaalt wat belangrijk is en op welke manier dingen aangepakt worden. In deze studie komt naar voren dat het beoefenen van topsport en de daarvoor ingerichte sportprogramma's leidend zijn. Hierdoor kan de conclusie getrokken worden dat onderwijsprogramma's flexibiliteit moeten bieden.

Aan dit resultaat ligt mogelijk ten grondslag dat de actanten binnen de sport niet in staat zijn te convergeren richting het onderwijs en een stabiel netwerk te creëren. Volgens de ANT moet zowel een nieuwe actant als een bestaand netwerk zich aanpassen om een stabiel netwerk te creëren.

Uit de resultaten blijkt dat de actanten binnen het onderwijs zich actief inzetten om de verbinding aan te gaan met het sportnetwerk. Bijvoorbeeld door topsportbeleid te hanteren en bepaalde faciliteiten aan te bieden.

Echter laten de actanten binnen de sport dit niet voldoende toe en daardoor wordt de topsporter belemmerd in het realiseren van een duale carrière. Om deze reden wordt ook het belang van 'een verbinder' gezien, zodat hij verschillen kan signaleren en kan zoeken naar een oplossing om de twee netwerken, sport en onderwijs, dichterbij elkaar te brengen.

De studie die in dit onderzoek is uitgevoerd vormt een aanvulling op de bestaande literatuur rondom de organisatie van een duale carrière. Bestaande literatuur is tot nu toe voornamelijk ingegaan op de benodigde competenties waar een topsporter en begeleider over moeten beschikken om een duale carrière te volbrengen. Voorbeeld hiervan is het GEES-onderzoek. Tot nu toe is niet ingegaan op de beleidsfactoren en organisatorische aspecten die nodig zijn om een duale carrière van een topsporter te faciliteren. De uitkomsten van dit onderzoek geven sportorganisaties voldoende redenen om krachtig in te zetten op de intensivering van het beleid rondom de duale carrière, en de organisatorische voorwaarden te verbeteren. Bijvoorbeeld door meer flexibiliteit in het topsportprogramma mogelijk te maken. Hierbij geldt echter de kanttekening dat in dit onderzoek geen interviews zijn afgenomen bij sportbonden. Dit kan de resultaten hebben beïnvloed. Door in een vervolgonderzoek alsnog te focussen op het perspectief van de sportbonden, de medewerker van de sportbonden en in het bijzonder de bondscoaches kunnen de conclusies verrijkt worden en een steviger fundament gelegd worden onder het beleidsvoornemen om het topsportprogramma te flexibiliseren, danwel andere beleidskeuzes te maken.

7.2 Aanbevelingen

In deze paragraaf wordt op basis van de conclusies aanbevelingen gedaan aan NOC*NSF.

Dual Career statement uitwerken

Een van de speerpunten in de Sportagenda 2017+ is het opstellen van een 'dual career statement'. Op basis van deze studie is het aan te bevelen dit speerpunt verder uit te werken om op deze manier een stabiel netwerk te creëren door de verschillende velden bij elkaar te brengen. Het is aan te bevelen hiervoor gebruik te maken van 'een verbinder', bijvoorbeeld in de vorm van een projectleider duale carrière.

Sportbonden stimuleren aandacht te geven aan een duale carrière

Uit het onderzoek blijkt een frictie tussen de onderwijsinstellingen en sportbonden. De onderwijsinstellingen vinden dat er vanuit sportbonden te weinig aandacht besteed wordt aan de duale carrière van een topsporter. Hierdoor wordt veel flexibiliteit verwacht van het onderwijs. Echter heeft het onderwijs ook te maken met wet- en regelgeving en curriculum van opleidingen. Het is daarom aan te bevelen dat ook sportbonden expliciet beleid maken op het gebied van duale carrière en hieraan uitvoering geven.

Eenduidige begeleiding

De begeleiding van topsporters met een duale carrière is niet eenduidig ingeregeld. Het is aan te bevelen dat door middel van 'een verbinder' gekeken wordt wat een begeleider nodig heeft op zowel organisatorisch als competentieniveau en op basis van deze inzichten een profiel te schetsen, waarbij rekening gehouden wordt met de verschillende regio's en topsportprogramma's die daar zijn georganiseerd.

Vervolgonderzoek

In dit onderzoek is het perspectief van sportbonden en bondscoaches in verband van tijdsbeperking niet meegenomen. Het is daarom aan te bevelen om vervolgonderzoek te doen naar welke beleidsfactoren en organisatieaspecten sportbonden en bondscoaches van belang achten in een duale carrière van een topsporter. Door een vergelijkbaar onderzoek uit te voeren is het mogelijk verschillen of overeenkomsten te achterhalen.

8. Literatuurlijst

Akrich M & Latour B (2008). *A Summary of a Convenient Vocabulary for the Semiotics of Human and Nonhuman Assemblies*. In: Bijker W & Law J (1992) - *Shaping Technology / Building Society: Studies in Sociotechnical Change*

Actieplan Flexibel onderwijs en topsport (2013). Geraadpleegd van <https://www.nocnsf.nl/topsportenonderwijs/hogeronderwijs>.

Aquilina, D. (2013). *A study of the relationship between elite athletes' educational development and sporting performance*. *The International Journal of the History of Sport*, 30(4), 374-392.

Baart de la Faille, M., Vervoorn, C., Vlaanderen, D. Van. (2016). *Dual-career Quality Framework*. Geraadpleegd van <http://www.sportknowhowxl.nl/nieuws-en-achtergronden/nieuwe-publicaties/item/101060/dual-career-quality-framework--7c-research-report>.

Bekkers, V. J. J. M. (2007). *Beleid in beweging. Achtergronden, benaderingen, fasen en aspecten*.

Blom, S., & Duijvestijn, P. (2008). *Combineren van topsport met studie. Een inventarisatie van situatie en knelpunten van de combinatie topsport en onderwijs*.

Boeije, H. R. (2005). *Analyseren in kwalitatief onderzoek: denken en doen* (pp. 152-153). Amsterdam: Boom onderwijs.

Bork, G. J., Delabastita, D., Gorp, H. V., Verkruijsse, P. J., & Vis, G. J. (2012). *Algemeen letterkundig lexicon*.

Bourdieu, P. (2005). *The social structures of the economy*. Cambridge: Polity.

Bourdieu, P. & Wacquant, L. (1992). *An invitation to Reflexive Sociology*. Chicago: The University of Chicago Press.

Bourdieu, P. (1985). *The social space and the genesis of groups*. *Theory and Society*, 14 (6). 723-744.

Bovens, M. A. P., Twist M.J.W., van., 't Hart, P., (2012). *Openbaar bestuur. Beleid, organisatie en politiek*. Deventer: Kluwer.

Breedveld, K., Poel, H. van der., Jong, M. de. & Collard, D. (2011). *Beleidsdoorlichting sport*. Hoofdrapport. 's Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.

Bruin, J. D., & Hufen, J. A. M. (1992). *Instrumenten van overheidsbeleid*. *Beleidswetenschap*, 6 (1), 69-93.

Bryman, A. (2015). *Social research methods*. Oxford university press.

Calhoun, C., J. Gerteis, J. Moody, S. Pfaff, & I. Virk (eds) (2012). *Contemporary Sociological Theory (3rd edition)*. Wiley-Blackwell.

Callon, M. (1986). *The sociology of an actor-network: The case of the electric vehicle*. In *Mapping the dynamics of science and technology* (pp. 19-34). Palgrave Macmillan UK.

Claringbould, I., & Adriaanse, J. (2015). *"Silver cups versus ice creams": Parental involvement with the construction of gender in the field of their son's soccer*. *Sociology of Sport Journal*, 32, 201-219.

Cressman, D. (2009). *A brief overview of actor-network theory: punctualization. Heterogeneous engineering and translation*. Geraadpleegd van www.sfu.ca/cprost/docs/A%20Brief%20Overview%20of%20ANT.pdf.

De Knop, P., Wylleman, P., Van Hoecke, J., & Bollaert, L. (1999). *Sports management - A European approach to the management of the combination of academics and elite-level sport*. In S. Bailey (Ed.), *Perspectives – The interdisciplinary series of Physical Education and Sport Science. School sport and competition* (pp. 49–62). Oxford: Meyer & Meyer Sport.

Defruyt, S., De Brandt, K., Wylleman, P. (2017). *GEES Handbook for Dual Career Support Providers (DCSPs)*. Geraadpleegd van <http://gees.eu/index.php/publications>.

Edwards, A., & Skinner, J. (2009). *Qualitative research in sport management*. Burlington: Butterworth-Heinemann.

Emirbayer, M. & Johnson, V. (2008). *Bourdieu and organizational analysis*. *Theory and Society*, 37 (1). 1-44.

Fenwick, T., Edwards, R. 2011. *Introduction: Reclaiming and Renewing Actor Network-Theory for Educational Research*. *Educational Philosophy and Theory* 43 (1): 1 – 14.

Geelhoed, L. A. (1983). *De interveniërende staat: aanzet voor een instrumentenleer*. Staatsuitgeverij.

Gulbin, J. P., Oldenziel, K. E., Weissensteiner, J. R., & Gagné, F. (2010). *A look through the rear view mirror: Developmental experiences and insights of high performance athletes*. *Talent Development & Excellence*, 2(2), 149-164.

Hallett, T. (2003). *Symbolic Power and Organizational Culture*. *Sociological Theory*, 21 (2). 128-146

Harding, J. (2013). *Qualitative Data Analysis from start to finish*. London: Sage p. 7-28

Heuvel, J. H. J. (2005). *Beleidsinstrumentatie: sturingsinstrumenten voor het overheidsbeleid*. Lemma.

Holterman, T. (1995). *Constanten in het publiekrecht: met het oog op besturen*. WEJ Tjeenk Willink.

Jonker, L., Elferink-Gemser, M. T., & Visscher, C. (2009). *Talented athletes and academic achievements: A comparison over 14 years*. *High Ability Studies*, 20(1), 55-64.

Latour, B. (1987). *Science in action*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Latour, B. (1991). *Technology is society made durable*. In J. Law (Ed.), *A sociology of monsters essays on power, technology and domination* (Sociological Review Monograph 38, pp. 103-132). Londen: Routledge.

Latour, B. (2005). *Reassembling the social: An introduction to actor-network-theory*. Oxford university press..

Law, J. (1992). *Notes on the theory of the actor-network: Ordering, strategy, and heterogeneity*. *Systemic practice and action research*, 5(4), 379-393.

MBO Raad (2016). *Onderwijstijd voor topsporters*. <https://www.mboraad.nl/themas/onderwijstijd/onderwijstijd-voor-topsporters>. Geraadpleegd op 23 maart 2017.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2016). *Rijksbegroting 2017*. Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/prinsjesdag/inhoud/miljoenennota-rijksbegroting-en-troonrede/onderwerpen-rijksbegroting-2017-uitgelicht/volksgezondheid-welzijn-en-sport>

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (1996). *Wat sport beweegt. Contouren en speerpunten van de rijksoverheid*. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2005). *Tijd voor sport – Bewegen, Meedoen en Presteren*. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

NOC*NSF (2006). *Masterplan Talentontwikkeling 2006-2010*. Geraadpleegd van <https://www.nocnsf.nl/cms/showpage.aspx?id=529>

NOC*NSF (2010). *De excellerende omgeving CTO en NTC*. Geraadpleegd van <https://www.nocnsf.nl/cms/showpage.aspx?id=4409>.

NOC*NSF (2015). *Onderzoek naar de duale carrière van topsporters*. <https://www.nocnsf.nl/nieuws/corporate-nieuws/onderzoek-naar-duale-carriere-van-topsporters>. Geraadpleegd op 20 januari 2017.

NOC*NSF (2016). *Sportagenda 2017+*. Geraadpleegd van <https://www.nocnsf.nl/sportagenda-2017>.

NOC*NSF (2015 – 2016). *4-meting Topsportklimaat – factsheet topsport en onderwijs*. Geraadpleegd van <https://www.nocnsf.nl/monitoren/topsportklimaat-meting>.

NOC*NSF (2016). *Centra voor Topsport en Onderwijs opnieuw geaccrediteerd*. <http://pers.nocnsf.nl/centra-voor-topsport-en-onderwijs-opnieuw-geaccrediteerd>. Geraadpleegd op 25 januari 2017.

NOC*NSF (2016). *Accreditatie & visitatie topsportcentra NL 2017 – 2024*. Geraadpleegd van www.weerbaresporter.nl/stream/accreditatie-en-visitatiemodel-topsportcentra-2meidefinitief.pdf.

NOC*NSF (2017). *Statusreglement Topsporters*. Geraadpleegd van <https://www.nocnsf.nl/nieuws/athlete-services/nieuw-statusreglement-per-1-januari-2017>.

NOC*NSF (z.d.) *Regionale Topsport Organisatie*. <https://www.nocnsf.nl/cms/showpage.aspx?id=19173>. Geraadpleegd op 25 januari 2017.

Pels, D. (1989). *Opstellen over smaak, habitus en het veldbegrip*. Amsterdam: Van Genneep

Schippers, E.I. (16 november 2016). *Voortgangsbrief Sport [Kamerbrief]*. Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2016/11/16/kamerbrief-over-voortgangsbrief-sport-november-2016>

Schlossberg, N. . (1981). *A model for analyzing human adaptation to transition*. *The Counseling Psychologist*, 9, 2–18.

Stalder F & Clement (1997). *Actor network Theory and communication networks: toward convergence*. Geraadpleegd van http://felix.openflows.com/html/Network_Theory.html.

Stambulova, N. (2003). *Symptoms of a crisis-transition: A grounded theory study*. In N. Hassemien (Ed.), *SIPF Yearbook 2003 (pp. 97–109)*. Örebro, Sweden: Örebro University Press.

Van Bottenburg, M. van (2009). *Op jacht naar goud. Het topsportklimaat in Nederland, 1998-2008*. Nieuwegein: Arko Sports Media.

van Bottenburg, M., Elling, A., Hover, P., Brinkhof, S., & Romijn, D. (2011). *De maatschappelijke betekenis van topsport*. Literatuurstudie in opdracht van het ministerie van VWS. Utrecht: Universiteit Utrecht/Mulier Instituut.

Van der Doelen, F. C. J. (1993). *De gereedschapskist van de overheid, een inventarisatie*. J. Bressers (red.), *Beleidsinstrumenten bestuurskundig beschouwd*, Van Gorcum, Assen, 17-31.

Verbeek, P. P. C. C. (2000). *De daadkracht der dingen: over techniek, filosofie en vormgeving*. Amsterdam: Boom.

Whittle, A. & Spicer, A. (2008). *Is Actor Network Theory critique?* *Organization Studies*, 29, 611-629.

Wylleman, P., De Knop, P., Anseeuw, L., De Clercq, D., Bouckaert, J., Bassez, P., ... & Lambeir, G. (2001). *Evaluatie van de opzet en de werking van de topsportscholen in Vlaanderen. Globaal rapport.* [Evaluation of the aim and functioning of the topsportschools in Flanders. Global report.]. Brussels: Interuniversitair Onderzoekscentrum voor Sportbeleid.

Wylleman, P., & Lavalley, D. (2004). *A developmental perspective on transitions faced by athletes.*

Wylleman, P., Reints, A., & De Knop, P. (2013). *A developmental and holistic perspective on athletic career development.* *Managing high performance sport*, 159-182.

Bijlagen

Bijlage 1   Topiclijst semigestructureerde interviews

Introductie <ul style="list-style-type: none"> - Voorstellen - Doel van het onderzoek - Opnemen van interview - Anonimiteit - Werkervaring 	Voorbeeldvragen <ul style="list-style-type: none"> - Hoelang bent u al werkzaam binnen het gebied duale carrière en topsport? Wat is uw ervaring? Denkt u dat beleid hierin kan bijdragen? En waarom?
Definitie <ul style="list-style-type: none"> - Duale carrière 	<ul style="list-style-type: none"> - Wat versta jij onder duale carrière van een topsporter?
Beleid <ul style="list-style-type: none"> - Totstandkoming - Uitvoering - Betrokken partijen 	<ul style="list-style-type: none"> - Hoe is het DC beleid tot stand gekomen? En wat vindt u van deze totstandkoming? - Welke partijen/personen/dingen hebben invloed gehad? - Wat was hun invloed? In welke opzichten waren partijen/personen/dingen het met elkaar eens? Waarin verschillen ze? En hoe verloopt dan zo'n proces, wie bepaalt wat uiteindelijk tot stand komt? Is dat terecht? Hoe zou dat beter kunnen? - Wat zijn de speerpunten van het DC beleid? Zou u hier eventueel iets aan veranderen? - Hoe wordt er uitvoering gegeven aan het DC beleid? (en wat vindt u hiervan? Wat zou u evt. willen veranderen?) - Wat werkt naar uw idee het beste? En waarom? - Hoe zou dit beleid er naar uw idee idealiter uit moeten zien? En hoeverre denkt u dat het mogelijk is dit ideaal plaatje te realiseren? - Wie is er verantwoordelijk voor wat? Hoe verloopt dit? Zijn hier nog verbeterpunten? - Vindt er evaluatie plaats? Zo ja, op welke manier? En wat is uw ervaring hiermee?
Organisatie	<ul style="list-style-type: none"> - Hoe is DC georganiseerd in Nederland? Bent u hier tevreden over? - Hoe ervaar jij de samenwerking tussen sport en onderwijs met betrekking tot DC? - Is er ruimte voor verbetering? In welke zin? - Hoe wordt een topsporter begeleid in zijn/haar DC?
Duale Carrière	<ul style="list-style-type: none"> - Hoeveel topsporters combineren sport met studie? En hoe verloopt dat naar uw idee? - Hoeveel maken gebruik van de aangeboden faciliteiten/begeleiders? Wat is uw oordeel over hoe dit systeem werkt? Of wat het effect ervan is? Of werkt dit systeem naar uw idee goed of niet? (en dan waarom?) Hoe komt dat? Wat hoort u hierover van sporters zelf? - Wat zou hier aan moeten veranderen naar uw idee? - Wat is uw mening over de begeleiding van DC topsporters? Is hier nog ruimte voor verbetering? En op welke manier?

Congres 24 maart	<ul style="list-style-type: none"> - DC moet integraal onderdeel worden van topsportbeleid en voorwaarde voor topsportfinanciering. Wat is jouw mening hierover? - Tijdens de workshop van Kristel kwam naar voren dat onderwijs zich moet aanpassen aan sport, maar ook een grote beslissingsbevoegdheid heeft, wat vind jij hiervan?
Afrondende vragen	<p>Zoals gezegd is een belangrijk doel van dit onderzoek om de onderzoeken welke beleidsfactoren en organisatorische condities bepalend zijn voor een duale carrière bij een topsporter.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke beleidsfactoren denkt u dat er bepalend zijn voor een succesvolle DC? - Welke organisatorische factoren denkt u dat er bepalend zijn voor een succesvolle DC? - Zijn hiervoor nog veranderingen die u graag zou willen zien? - Wie is hier verantwoordelijk voor en in welke rol?
Standaard vragen	<ul style="list-style-type: none"> - Kunt u daar iets meer over vertellen? - Kunt u dat wat nader toelichten? - Kunt u daar een voorbeeld van geven? - Hoe uit zich dat? - Waar merkt u dat aan? - Hoe was dat voor u? - Hoe heeft u dat zelf ervaren? - Wat vindt u daar zelf van? - Wat bedoelt u precies als u zegt ...? - Hoe reageerde u op <gebeurtenis>? - Welke reacties waren er....?
Afsluiting	<p>Dan zijn we nu aan het einde gekomen van het interview. Ik ontvang graag nog enkele achtergrondgegevens voor de onderzoeksverantwoording:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Leeftijd - Aantal jaren werkzaam bij deze instelling - Functie(s) <p>Heeft u wellicht zelf nog vragen of onderwerpen die u graag nog aan de orde zou willen brengen?</p> <p>Mocht het nodig zijn, mag ik dan eventueel per e-mail of telefonisch contact op nemen voor een korte verduidelijking en/of opvolging?</p> <p>Hartelijk dank voor uw deelname.</p>

Bijlage 2   Topiclijst focusgroep en interviews topsporters

Introductie	<ul style="list-style-type: none"> - Sport - Status - Opleiding
Stimulerende factoren	<ul style="list-style-type: none"> - Welke (f)actoren zijn stimulerend voor een duale carrière? Waarom?
Beperkende factoren	<ul style="list-style-type: none"> - Welke (f)actoren zijn beperkend voor een duale carrière? Waarom?
Eigenschappen topsporter	<ul style="list-style-type: none"> - Welke eigenschappen moet een topsporter bezitten? <ul style="list-style-type: none"> o Discipline o Verantwoordelijkheid nemen o Communiceren o Plannen/organiseren o Motivatie - Andere?
Faciliteiten	<ul style="list-style-type: none"> - Welke faciliteiten zijn van belang voor jou? <ul style="list-style-type: none"> o Begeleiding o Flexibiliteit - Onderwijs of sport?
Standaard vragen	<ul style="list-style-type: none"> - Kunt u daar iets meer over vertellen? - Kunt u dat wat nader toelichten? - Kunt u daar een voorbeeld van geven? - Hoe uit zich dat? - Waar merkt u dat aan? - Hoe was dat voor u? - Hoe heeft u dat zelf ervaren? - Wat vindt u daar zelf van? - Wat bedoelt u precies als u zegt ...? - Hoe reageerde u op <gebeurtenis>? - Welke reacties waren er....?

Bijlage 3 Overzicht geïnterviewden en focusgroep

Overzicht geïnterviewden begeleiders en beleidsmedewerkers

Interview	Functie	Geslacht
Interview 1	Projectleider NOC*NSF	Vrouw
Interview 2	Beleidsmedewerker NOC*NSF	Vrouw
Interview 3	Programmamanager CTO	Vrouw
Interview 4	Studie-intermediair CTO	Man
Interview 5	Topsportcoördinator WO	Vrouw
Interview 6	Topsportcoördinator HBO	Vrouw
Interview 7	Topsportcoördinator MBO	Man
Interview 8	Facility Manager CTO	Vrouw

Overzicht focusgroep

Topspporter	Sport	Geslacht
Topspporter 1	Atletiek	Vrouw
Topspporter 2	Handbal	Vrouw
Topspporter 3	Tafeltennis	Man
Topspporter 4	Badminton	Man

Overzicht geïnterviewden topsporters

Topspporter	Sport	Geslacht
Topspporter 1	Judo	Vrouw
Topspporter 2	Handbal	Vrouw
Topspporter 3	Para-skiën	Man

Bijlage 4 Codeboom

BELEID

Uitgangspunten

- Borging & legitimering
- Verankering
- Financiën
- Topsportstatus
- Waardering
- Bewustwording

Actoren

- MBO
- HBO
- WO
- Examencommissie
- CvB
- Onafhankelijke partij
- Topsporter
- CTO
- NOC*NSF
- Topsportcoördinator
- Ministeries
- Studieadviseur/SLB
- Studie-intermediair
- Actieplan FLOT
- Beleid sportbonden
- Coaches

ORGANISATIE

- **Infrastructuur**
  - Landelijk
  - Regionaal
  - Lokaal
- **Faciliteiten**
  - Begeleiding
  - Flexibiliteit
  - Planning
  - Waardering
  - Vergoeding
- **Eigenschappen sporter**
  - Communicatie
  - Plannen/organiseren
  - Verantwoordelijkheid
  - Motivatie
  - Keuzes maken

DUALE CARRIÈRE

- **Definitie**
  - NOC*NSF
  - Sportorganisaties
  - Onderwijsinstellingen
- **Versterkende factoren**
- **Beperkende factoren**